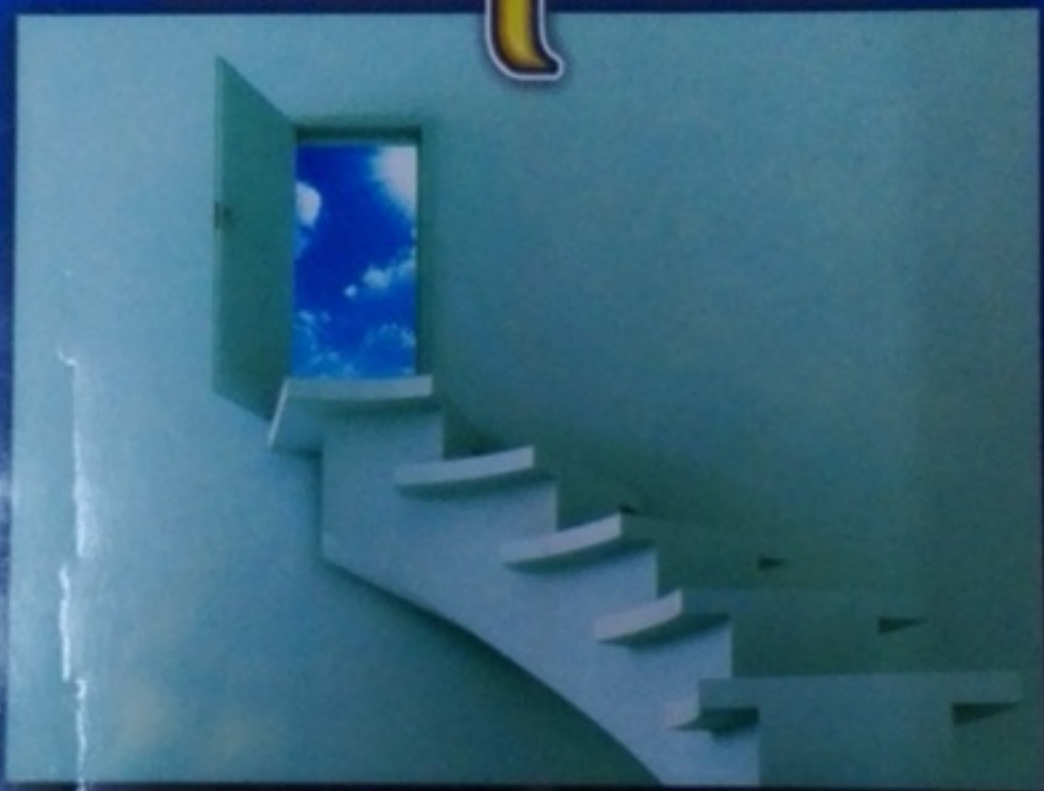

ဝေဗုလမ်းစာပေ

အဆင့်လမ်း

ဒေါက်တာစိုးလွင်(မန္တလေး)

(၁)

“ နမော တဿ ဘဂဝတော အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ ”

ဘူရား၊ တရား၊ သံဃာ၊ မိဘ၊ ဆရာတို့အား ဤဓမ္မစာစုဖြင့်
ရိုသေစွာ ကန်တော့ပါ၏။

“ အဆန်လမ်း ”

ဒေါက်တာစိုးလွင် (မန္တလေး)

(၂)

ဒေါက်တာ စိုးလွင် (မန္တလေး)

- ၁၉၅၈ ခုနှစ် ဇွန်လ (၃) ရက် အင်္ဂါနေ့တွင် မန္တလေးမြို့၌ အဖ ဦးသန်းအောင် အမိ ဒေါ်ဝင်းမေတို့မှ မွေးဖွားသည်။

- ၁၉၇၅ ခုနှစ်တွင် ဆယ်တန်းစာမေးပွဲကို မန္တလေးမြို့ အမှတ် (၉) အထက (ယခင် စိန့်ပီတာ)မှ အောင်မြင်သည်။

- ၁၉၇၆-၈၂ စာသင်နှစ်တွင် ဆေးတက္ကသိုလ် (မန္တလေး) ၌ တတ်ရောက်သင်ကြား၍ ဆရာဝန်ဘွဲ့ (M.B,B.S)ကို ရရှိသည်။ ပြင်ပဆေး ခန်းဖွင့်၍ ဆေးကုသခြင်းကို လုပ်ကိုင်သည်။

- ၁၉၈၉-၉၀ ခုနှစ်တို့တွင် မင်းကွန်းဆရာတော်ဘုရားကြီး တည်ထောင် ဖွင့်လှစ်ခဲ့သော နန်းရှေ့ မန္တလေး ဇီဝိတ သံဃဆေးရုံ၌ တာဝန်ထမ်း ဆောင်သည်။

- ၁၉၉၁ ခုနှစ်တွင် မရွှေရည်လှနှင့် အိမ်ထောင်ပြု၍ ထူးရည်လွင် သမီးတစ်ဦးရှိပြီး ယခုအခါ မန္တလေးမြို့ (၁၉)လမ်း နန်းရှေ့ အောင်မြေ သာစံမြို့နယ်တွင် မိသားစုနှင့် အတူနေထိုင်သည်။

- ၁၉၉၀-၉၁ ခုနှစ်မှ စတင်၍ ဓမ္မစာပေများကို လေ့လာ ဖတ်ရှုခဲ့သည်။ မင်းကွန်းဆရာတော်ကြီး၊ စွန်းလွန်းဆရာတော်ကြီး၊ ဝေဘူဆရာတော်ကြီး၊ မိုးကုတ်ဆရာတော်ကြီး၊ မဟာစည်ဆရာတော်ကြီး၊ တောင်မြို့ မဟာဂန္ဓာရုံ ဆရာတော်ကြီး၊ ပခုက္ကူဆရာတော်ကြီး (အနိစ္စဆရာတော်)၊ ဖားအောက် တောရ ဆရာတော်ကြီးတို့၏တရားဓမ္မများကို လေ့လာမှတ်သားခဲ့သည်။ ထို့ပြင် လယ်တီဆရာတော်ကြီး၏ ဒီပနီပေါင်းချုပ်နှင့် ဘုရားရှင် ဟောကြား တော်မူခဲ့သော ဆဋ္ဌသံဂါယနာတင် ပိဋကတ်သုံးပုံ ပါဠိတော် (မြန်မာပြန်) တို့ကို ဆက်လက် ဖတ်ရှု လေ့လာလျှက်ရှိသည်။

(၃)

- ၂၀၀၄ ခုနှစ်တွင် စာမမ္မအမြင်မှ ခန္ဓာမမ္မအမြင်ရောက်အောင် လက်တွေ့ ဝိပဿနာတရား အလုပ်ကို စတင်၍ နှလုံးသွင်းအားထုတ်သည်။

- ၂၀၀၆ ခုနှစ်တွင် မန္တလေးနှင့် ရန်ကုန်မြို့တို့၌ သူငယ်ချင်းများကို ဝိပဿနာနှင့် ပတ်သက်သော အခြေခံ သဘောတရားများကို စတင် ဆွေးနွေး ပြောကြားသည်။

- ၂၀၀၉ ခုနှစ်တွင် မန္တလေး ဆေးတက္ကသိုလ် (၇၆-၈၂) စာသင်နှစ်၏ (၁၀) ကြိမ်မြောက် အာစရိယပူဇော်ပွဲ၌ (ဓမ္မလမ်းကို လျှောက်ကြမယ်) ခေါင်းစဉ်ဖြင့် ဓမ္မစာစုကို စတင်ရေးသား၍ ဆရာ ဆရာမတို့ကို ဓမ္မနှင့် ပူဇော်ကန်တော့ရင်း သူငယ်ချင်း တို့ကိုလည်း ဓမ္မလမ်းပေါ်ရောက်အောင် ခေါ်ဆောင်ခဲ့သည်။

- ၂၀၁၀ ခုနှစ်တွင် မန္တလေးနှင့် ရန်ကုန်မြို့တို့၌ ဝိပဿနာ သင်တန်း အတွက် မဇ္ဈိမလမ်းကို လျှောက်ကြမယ်၊ မြတ်ဗုဒ္ဓ၏ ဝိပဿနာ၊ ပိဋကတ်မှတ်စု၊ ဓမ္မကောက်နုတ်ချက်စာစုများ၊ ဝိပဿနာ 'ဝလုံးတန်း'၊ ဝိပဿနာ အခြေခံနှင့် အလုပ်ပေးတရား၊ အခြေခံ ဉာဏ်နှစ်ပါးနှင့် အနတ္တအမြင်၊ သက္ကာယဒိဋ္ဌိ သိပုံပယ်ပုံ၊ လက်တွေ့လျှောက်လှမ်းဓမ္မလမ်း စသည်တို့ကို (ဓမ္မလမ်းစာစဉ်များ) အဖြစ် ရေးသားခဲ့သည်။

(၄)

မာတိကာ

- အဆန်လမ်း	၆
- အခြေခံသဘောတရားများ	၈
- (၁) နယ် (၃)နယ်	၉
- (၂) အမှီချမ်းသာ နှင့် အမှီကင်းသောချမ်းသာ	၁၁
(၃)နှောင်ဖွဲ့မှု နှင့် လွတ်မြောက်မှု	၁၂
- (၄)သာယာဖွယ် အပြစ် ထွက်မြောက်မှု	၁၃
- (၅)ဝိပဿနာအစ သတိ ဝီရိယ	၁၄
- သတိ ဝီရိယ သမာဓိ	၁၅
- သတိမြဲရာ ပထမာ	၁၆
- (၆)မဂ္ဂင် (၈)ပါး အလုပ်တရား	၁၇
- သညာသိ ဝိညာဏ်သိ ပညာသိ	၁၈
- (၇)အတ္တ အနတ္တ	၁၈
- မိမိသည် အကြောင်းတရားသာ အားထုတ်ရ၏။	၁၉
- သမုတိအကြောင်းအကျိုး	၁၉
- ပရမတ်အကြောင်းအကျိုး	၂၀
- ထိမှသိတယ်	၂၂
- သစ္စာအကြောင်းအကျိုး	၂၂

(၅)

- (၉)ဥပါဒါန် နှင့် အကြောင်းတရား	၂၇
- ဥပါဒါန် နှင့် အနတ္တ	၂၈
- (၁၀)အတွင်းရှုပါ	၂၉
- (၁၁)မနောဒွါရ နှင့် ဓမ္မာရုံ	၃၀
- (၁၂)အာရုံကကျေးဇူးပြုမှု စိတ်ဖြစ်တယ်	၃၃
- (၁၃)အာရုံ	၃၄
- အဝိဇ္ဇာက အာရုံကိုဖုံးတယ်	၃၅
- ဒိဋ္ဌိက အာရုံကို အခိုင်အမာယူတယ်	၃၅
- တဏှာက အာရုံကိုဆာတယ်	၃၆
- အာရုံကို အာရုံလို့သိရန်ခက်တယ်	၃၆
- ကံချုပ်ရာ	၃၇
- မနောကံ	၃၈
- ဥပါဒါန် နှင့် သညာ	၃၉
- (၁၄)ဥပါဒါန် နှင့် သတိ	၄၀
- ပစ္စုပ္ပန်သာရှိပါသည်	၄၄
- (၁၅)သတိပညာ သာသနာ	၄၆
- ဘာရသုတ္တန်တရားတော် (မဟာစည် ဆရာတော်ဘုရားကြီး)	၄၇

အဆန်လမ်း

အစုန်လမ်းနှင့် အဆန်လမ်းဟူ၍ ဆန့်ကျင်ဖက်လမ်းနှစ်သွယ် ရှိပါသည်။ အဆန်လမ်းသည် အခက်အခဲရှိသည်။ အစုန်လမ်းသည် မခက်ခဲပါ။ ဥပမာ စုန်ရေဆန်ရေနှင့်တူပါသည်။ စုန်ရေတွင် မျှောလိုက်ရုံသာဖြစ်သည်။ သက်သာလွယ်ကူပါသည်။ ဆန်ရေတွင် ကြိုးစားရုန်းကန်ရပါသည်။ သမုတိနယ်တွင် မြင်လိုက် ကြားလိုက်သည်နှင့် ငါသူတပါး ယောက်ျားမိန်းမ သားသမီးဆိုသော အမှတ်သညာတို့ ဖြစ်ပေါ်သွားပြီး ကောင်းတယ်ဆိုးတယ် ကြိုက်တယ်မကြိုက်ဘူးစသဖြင့် လောဘဒေါသတို့သည် ဆက်တိုက်ဖြစ်ပေါ်ကြရုံ ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ပြင် ကာယကံ၊ ဝစီကံ၊ မနောကံတို့ဖြင့်လည်း ချက်ခြင်းတုန်ပြန်ကြပါသည်။ ၎င်းဖြစ်စဉ်သည် အစုန်လမ်းဖြစ်ပါသည်။ အဆန်လမ်းသည် ထိုသို့မဟုတ်ပါ။ မြင်လျှင်မြင်ကာမျှ ကြားလျှင်ကြားကာမျှသာဖြစ်၍ လောဘဒေါသမဖြစ်ပဲ အမောဟဖြစ်သော ဉာဏ်ဖြင့်ယှဉ်၍ ပြောသင့်တာကိုသာပြောခြင်း၊ လုပ်သင့်တာကိုသာလုပ်ခြင်း၊ တွေးသင့်တာကိုသာတွေးခြင်းတို့ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် အဆန်လမ်းသည်ရှိသော်လည်း မလွယ်ကူပါ။ သို့သော် အခက်အခဲတို့ကို ကျော်လွန်နိုင်ပါက အဆန်လမ်း၏ ကောင်းမြတ်သော အကျိုးတရားတို့ကို နိဗ္ဗာန်ချမ်းသာထိတိုင်အောင် ရရှိနိုင်ပါသည်။

ဝိပဿနာအားထုတ်မှုသည် အဆန်လမ်းဖြစ်ပါသည်။ သံသရာလည်ခြင်းသည် အစုန်လမ်းဖြစ်၍ သံသရာရပ်ခြင်းသည် အဆန်လမ်း ဖြစ်ပါသည်။ အစုန်လမ်းသည် (၃၁)ဘုံဆိုသော အကျဉ်းထောင်တို့တွင် တစ်ထောင်ပြီး တစ်ထောင်ပြောင်းနေသော ဘဝအကျဉ်းသား လျှောက်လှမ်းနေရသည့်

(၇)

ဘဝလမ်းဖြစ်သည်။ အဆန်လမ်းသည် (၃၁)ဘုံမှ လွတ်မြောက်ရာ ဘဝ အကျဉ်းထောင်ပြောင်းမှု ဘဝအကျဉ်းသားဖြစ်မှုမှ လွတ်ရာငြိမ်းရာလမ်း ဖြစ်သည်။ အများစုသည် လွတ်မြောက်ရာလမ်းကို မမြင်နိုင်ပဲ ထောင်ကောင်းရာ၊ ဘဝကောင်းရာပြောင်း၍ ၎င်း ဘဝအကျဉ်းထောင်ထဲမှာပင် သက်သာရာ ချမ်းသာရာကို၎င်း ကြိုးစားရှာဖွေနေကြလေသည်။

နံရံလေးဘက်ရှိသော အကျဉ်းထောင်မှ လွတ်မြောက်မှုသဘောကို လူတိုင်း နားလည်နိုင်ကြပါသည်။ သို့သော်လည်း ငါ၊ ငါ့ဥစ္စာသည် အမှန်တကယ် ရှိသည်ဟူသော ဒိဋ္ဌိ၊ တဏှာဖြင့်စွဲယူထားသော ယုံကြည်ချက်အမှား (false belief)ကြောင့် ဘဝ အကျဉ်းထောင်ကျနေသော ဘဝအကျဉ်းသားအဖြစ်မှ လွတ်မြောက်မှုကိုတော့ မမြင်နိုင်ကြပါ။

ထို့ကြောင့် ဘဝဆိုသည်မှာ အစုန်လမ်းထက် အဆန်လမ်းလျှောက်ရ ခြင်းသည်ပို၍ အခက်အခဲများပါသည်။ ထိုအခက်အခဲတို့နှင့်တွေ့ကြုံရပါက လောဘ ဒေါသ မောဟတို့နှင့် မဖြေရှင်းပဲ အလောဘ အဒေါသ အမောဖေ ရှင်းတတ်အောင် ကြိုးစားရပေမည်။ အလောဘကို ဒါနဖြင့်၎င်း အဒေါသကို သီလဖြင့်၎င်း အမောဟကို ဘာဝနာဖြင့်၎င်း ကျင့်သုံးပွားများရလေသည်။ ၎င်းတို့တွင် လောဘနည်းအောင် ဒါနပြုခြင်း ဒေါသနည်းအောင် သီလကျင့် သုံးခြင်းတို့ကို အတိုင်းအတာတစ်ခုထိ နားလည်သဘောပေါက်ကြပါသည်။ သို့သော် မောဟနည်းအောင် ဝိပဿနာဘာဝနာအလုပ် အားထုတ်ရန်အတွက် နံနဲခက်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဝိပဿနာအလုပ်ကို မှန်မှန်ကန်ကန် နားလည် သဘောပေါက်ကျင့်သုံးနိုင်ရန်အတွက် ပညာရပ်တစ်ခုအနေဖြင့် စနစ်တကျ လေ့လာ ဆည်းပူးသင်ယူသင့်ပေသည်။

“သင်္ကြန် (၇)ရက် ဝိပဿနာသင်တန်း”

ဝိပဿနာအတွက် အခြေခံသိရမည့် သဘောတရား(၂)ခုမှာ ရုပ်နာမ်ကို ပိုင်းခြားသိခြင်းနှင့် အကြောင်းအကျိုးကို သိမ်းဆည်းတတ်ခြင်းတို့ ဖြစ်ပါသည်။ ရုပ်နာမ်နှင့် အကြောင်းအကျိုးကို စာသိ ဆင်ခြင်သိမျိုးမဟုတ်ဘဲ လက်တွေ့ နားလည်သိမြင်ရန် အောက်ပါတို့ကို အရင်သဘောပေါက်နားလည်ပါက တရား အလုပ်အားထုတ်ရာတွင်များစွာအထောက်အပံ့ကောင်းများရရှိနိုင်ပေမည်။

၁။ နယ် (၃)နယ်

၂။ အမှီချမ်းသာ နှင့် အမှီကင်းသောချမ်းသာ

၃။ နှောင်ဖွဲ့မှု နှင့် လွတ်မြောက်မှု

၄။ သာယာဖွယ် အပြစ် ထွက်မြောက်မှု

၅။ ဝိပဿနာအစ သတိ ဝီရိယ

၆။ မဂ္ဂင် (၈)ပါး အလုပ်တရား

၇။ အတ္တ အနတ္တ

၈။ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် နှင့် ဝဋ် (၃)ပါး

၉။ ဥပါဒါန်နှင့်အကြောင်းတရား

၁၀။ အတွင်းဂျူပါ

၁၁။ မနောဒွါရ နှင့် ဓမ္မာရုံ

၁၂။ အာရုံကကျေးဇူးပြုမှ စိတ်ဖြစ်တယ်

၁၃။ အာရုံ နှင့် အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန်

၁၄။ ဥပါဒါန် နှင့် သတိ

၁၅။ သတိပညာ သာသနာ

(၉)

(၁) နယ် (၃) နယ်

ဝိပဿနာကို နယ်(၃)နယ်နှင့် ပိုင်းခြားတင်ပြခြင်းမှာ စာပေနှင့် အလှမ်းဝေးနေသောသူများအတွက်ဖြစ်ပါသည်။ စာပေတွင် သမုတိသစ္စာနှင့် ပရမတ္ထသစ္စာ နှစ်ပါးသာရှိပါသည်။ ပရမတ္ထသစ္စာတွင် ရုပ်စိတ်စေတသိက် ဆိုသော သင်္ခတတရား (သဘာဝသစ္စာ)နှင့် နိဗ္ဗာန်ဆိုသော အသင်္ခတတရား (အရိယသစ္စာ)ဟူ၍ ခွဲခြားနိုင်ပါသည်။ သို့သော် ဝိပဿနာအားထုတ်ရာတွင် ပညတ်ပရမတ်ကို ပိုင်းခြား သိအောင် သင်ကြားရသဖြင့် ပရမတ်ဆိုလျှင် ရုပ် စိတ်စေတသိက်ကိုသာ တန်းမြင်ကြပါသည်။ ထို့ကြောင့် သစ္စာ(၄)ပါးကို နားလည်သဘောပေါက်ရန်အတွက် သစ္စာနယ်အနေဖြင့် သီးခြားတင်ပြပေး ရခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

- ၁။ သမုတိနယ် - ငါ၊ သူတပါး၊ ယောက်ျား၊ မိန်းမ၊ ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ ရှိ၏။
(သီလ) အကောင်း အဆိုးရှိ၏။ အကြောင်းအကျိုး ရှိ၏။
နိစ္စ၊ သုခ၊ သုဘ၊ အတ္တ အယူမှား ရှိကြ၏။
- ၂။ ပရမတ်နယ် - ရုပ်နာမ်နှစ်ပါး၊ ခန္ဓာငါးပါး ရှိ၏။ ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါမရှိ၊
(သမာဓိ) ရုပ်နာမ် အကြောင်းအကျိုးသာရှိ၏။
အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တ၊ အသုဘ အယူမှန် ရှိ၏။
- ၃။ သစ္စာနယ် - လောကီသစ္စာ (၂)ပါး ဒုက္ခသစ္စာနှင့် သမုဒယသစ္စာ၊
(ပညာ) လောကုတ္တရာသစ္စာ (၂)ပါး နိရောဓသစ္စာနှင့်
မဂ္ဂသစ္စာဆိုသော သစ္စာ(၄)ပါး ရှိ၏။

ဝိပဿနာသည် သစ္စာ (၄)ပါးကို သိမြင်ရန်၊ မျက်မှောက်ပြုရန်အတွက် အားထုတ်ခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် သမုတိနယ်မှ ပရမတ်နယ်သို့ကူးရသည်။ ပရမတ်နယ်ရောက်မှ သစ္စာနယ်ဝင်ကာ ဒုက္ခကိုပိုင်းခြား(သိ)ခြင်း၊ သမုဒယ

(ပယ်)ခြင်း၊ နိရောဓ(ဆိုက်)ခြင်းတို့ကို မဂ္ဂင်ရှစ်ပါး(ပွား)ခြင်းဖြင့် ဆောင်ရွက် ရခြင်းဖြစ်ပါသည်။

နယ်(၃)နယ်၏သဘောကို ရှင်းရှင်းလင်းလင်းသိမြင်အောင် ဥပမာ ပေးရလျှင် ရပ်ကွက်ထဲတွင် ခေါင်းကိုက်ပါက ပါရာစီတမော ဝယ်သောက်၊ ဗိုက်အောင့်ပါက လေဆေးသောက်စသည်ဖြင့်လည်း ထိုထို အာဂန္တု ရောဂါများ ပျောက်ကြပါသည်။ ထို့အတူ သမုတိနယ်တွင် ဒါန၊ သီလ၊ သမထဘာဝနာတို့ကို ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါအနေဖြင့် အားထုတ်ကာ ကုသိုလ်တရားတို့ကို ရရှိကြပါသည်။

သို့သော်ရောဂါသည် သာမန်မဟုတ်ပဲ ပြင်းထန်လာပါက ဆေးရုံတင် ရပေမည်။ ဆေးရုံတွင် ဆီးစစ်၊ သွေးစစ်၊ ဓါတ်မှန်ရိုက်၊ အာလ်ထရာဆောင်း ရိုက်စသည်ဖြင့် အသေးစိတ်စစ်ဆေးရပါသည်။ ထိုအခါ ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါ သဘောကို ကျော်လွန်၍ ရောဂါရှိသောအပိုင်းနှင့် ရောဂါမရှိသောအပိုင်း တို့ကို ခွဲခြားရလေသည်။ ထို့အတူ ပရမတ်နယ်တွင် ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါကို ရုပ်စိတ် စေတသိက်စသည်ဖြင့် ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာကြည့်ရပါသည်။ ထိုအခါ ကောင်းသော ကုသိုလ်စိတ်စေတသိက်နှင့် မကောင်းသော အကုသိုလ် စိတ် စေတသိက်တို့ကို အမှန်အတိုင်းသိမြင်အောင် ပိုင်းခြားရလေသည်။

ဥပမာ ဗိုက်ထဲတွင် ရောဂါအလုံးရှိပါက (ခွဲစိတ်ခန်း)ဝင်၍ ဖယ်ထုတ် ရသလို မကောင်းသော စိတ်စေတသိက် (ကိလေသာ)တို့ကို (သစ္စာနယ်)တွင် မဂ္ဂင်တရားတို့ဖြင့် ဖယ်ရှားပစ်ရလေသည်။ ထိုအခါ ရောဂါပျောက်သော သူသည် မိမိအိမ်တွင် ပြန်နေရသော်လည်း ရောဂါမရှိပဲ ချမ်းချမ်းသာသာ နေထိုင်နိုင်သလို သစ္စာနယ်တွင် သမုဒယ (ကိလေသာ)ကို ပယ်ပြီးသောကြောင့် သမုတိနယ်တွင် သမုဒယမရှိပဲ ဒုက္ခငြိမ်းကာ နိရောဓအမြင်ဖြင့် လောက ကောင်းကျိုးတို့ကို ထက်ဝန်းကျင်စင်ကြယ်သော ကာယကံ၊ ဝစီကံ၊ မနောကံတို့ဖြင့် ဆောင်ရွက် နေထိုင်နိုင်လေသည်။

ထို့ပြင် သမုတိနယ်တွင် (သီလကျင့်စဉ်)ဖြင့် ကာယကံ၊ ဝစီကံနှင့် စပ်သော ဒုစရိုက်အမှုတို့ကို ပယ်ရှားနိုင်သည်။ ပရမတ်နယ်တွင် (သမာဓိကျင့်စဉ်)ဖြင့် မနောဒုစရိုက်အမှုတို့ကို ဖယ်ရှားနိုင်သည့်အပြင် အရှိကိုအရှိ အတိုင်း ရုပ်နာမ် ပရမတ်တို့ကိုလည်း ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ ပိုင်းခြားသိမြင်နိုင်ပါသည်။

သစ္စာနယ်တွင် (ပညာကျင့်စဉ်)ဖြင့် သစ္စာလေးပါးကို ထိုးထွင်း သိမြင်နိုင်သည်။ ဤသို့ဖြင့် သီလကျင့်စဉ်၊ သမာဓိကျင့်စဉ်၊ ပညာကျင့်စဉ်တို့ကို အခြေခံ၍ နယ်(၃)နယ်အနေဖြင့် ပိုင်းခြား၍ ဝိပဿနာ၏သဘောကို လူအများ သိလွယ်မြင်လွယ်အောင် ရေးသားတင်ပြခြင်းဖြစ်ပါသည်။

(၂) အမှီချမ်းသာ နှင့် အမှီကင်းသောချမ်းသာ

ချမ်းသာနှစ်မျိုးရှိပါသည်။ အမှီချမ်းသာနှင့် အမှီကင်းသောချမ်းသာတို့ဖြစ်သည်။ အမှီချမ်းသာသည် ပိုက်ဆံရှိမှု၊ ကားရှိမှု၊ တိုက်ရှိမှု ချမ်းသာခြင်းဖြစ်သည်။ အာရုံတစ်ခုကို အမှီပြု၍ သုခဝေဒနာဖြစ်ပေါ်ခြင်းကိုပင် ချမ်းသာသည်ဟု ယူဆခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ မိမိ၏ယောက်ကျား၊ မိမိ၏မိန်းမ၊ မိမိ၏ သားသမီးကောင်းမှ မိမိချမ်းသာ၏။ နောက်ဆုံး မိမိကိုယ်ခန္ဓာကျန်းမာမှ ချမ်းသာ၏။ မိမိကိုယ်ကိုပင်ပြန်၍ မှီနေသေး၏။ ထိုအမှီချမ်းသာသည် ကိုယ်ပိုင်ချမ်းသာ မဟုတ်ပါ။ ကိုယ်ပိုင်ချမ်းသာသည် အမှီကင်း၏။ ပိုက်ဆံရှိသည်ဖြစ်စေ မရှိသည်ဖြစ်စေ ကိုယ်နာသည်ဖြစ်စေ မနာသည်ဖြစ်စေ ချမ်းသာ၏။ အာရုံတို့သည် ကောင်းသည်ဖြစ်စေ မကောင်းသည်ဖြစ်စေ ချမ်းသာ၏။ သူတပါးကောင်းသည်ဖြစ်စေ၊ မကောင်းသည်ဖြစ်စေ မိမိနှင့်မဆိုင်တော့ချေ။ သူကောင်းမှ ကိုယ်မဆိုးပါ မဟုတ်တော့ပေ။ သူတစ်ပါးမှ အမှီလွတ်ခြင်းဖြစ်သည်။

(၁၂)

အမှီချမ်းသာသည် မှီရာတို့၏နှောင်ဖွဲ့ခြင်းကို ခံရပါသည်။ ဥပမာ ဖုန်းရှိမှုချမ်းသာတယ်ဟုယူဆပါက ဖုန်းမရှိလျှင် ဆင်းရဲတော့သည်။ ထို့ပြင် ဖုန်းရှိ ပြန်လျှင်လည်း ကောင်းသည်ကိုကြားရမှ ချမ်းသာ၏။ မကောင်းသည်ကို ကြားရ ပြန်လျှင်လည်း ဆင်းရဲပြန်ပါသည်။ အသံအာရုံပေါ်တွင် မှီ၍နေပြန်ပါသည်။

ထို့ကြောင့် ရှိတာမရှိတာက အဓိကမဟုတ်ပါ။ မှီခြင်း မမှီခြင်းသည်သာ အရေးကြီးပါသည်။ မှီလျှင် နှောင်ဖွဲ့ခြင်းခံရ၍ အမှီကင်းပါက လွတ်မြောက် လေသည်။ လူအများစုသည် အမှီချမ်းသာကို သိကြသော်လည်း အမှီကင်းသော ချမ်းသာကို အသိနည်းကြပါသည်။ ထို့ကြောင့် အမှီချမ်းသာကိုသာ ရှာဖွေနေကြ၍ အမှီကင်းသောချမ်းသာကို မသိ၍ မရှာဖွေကြခြင်းဖြစ်ပါသည်။ အမှီကင်းသော ချမ်းသာသည် ဓမ္မထဲတွင်သာရှိပါသည်။ လွတ်မြောက်မှုချမ်းသာ သို့မဟုတ် ဝိမုတ္တိသုခဟုခေါ်ဆိုလေသည်။

(၃) နှောင်ဖွဲ့မှု နှင့် လွတ်မြောက်မှု

လွတ်မြောက်မှုကို နားလည်ရန် နှောင်ဖွဲ့မှုကို အရင်သိသင့်ပေသည်။ နှောင်ဖွဲ့မှုသဘောကို သိမြင်လွယ်အောင် လောကသုံးပါးနှင့်စပ်၍ တင်ပြ လိုပါသည်။ ဩကာသလောက၏နှောင်ဖွဲ့ပုံမှာ ဥပမာ မြေကျင်းနက်နက်တစ်ခု ထဲသို့ကျပါက မြေကျင်းသည် မိမိကို အခြားသို့ မသွားနိုင်အောင် နှောင်ဖွဲ့ထား လေသည်။ ထို့အတူ အခန်းတစ်ခုအတွင်း၌ အပိတ်ခံရပါကလည်း အခန်းသည် မိမိအားနှောင်ဖွဲ့လေသည်။ သတ္တလောက၏နှောင်ဖွဲ့မှုသဘောတွင် လူတို့က သတ္တဝါတို့ကို၎င်း လူအချင်းချင်းတို့ကို၎င်း ချုပ်နှောင်ထားခြင်းဖြစ်လေသည်။

သင်္ခါရလောက၏နှောင်ဖွဲ့မှုသဘောကို နားလည်ရန်မှာ မလွယ်ကူလှပါ။ ခန္ဓာရှိနေသည့်အတွက် စားမှု ဝတ်မှု နေမှုတို့နှင့် နှောင်ဖွဲ့ခြင်းခံရပါသည်။ ထင်ရှားသောဥပမာမှာ ဗိုက်ဆာ၍ထမင်းစားနေသော်လည်း ဝမ်းသွားချင်ပါက အိမ်သာနှင့်နှောင်ဖွဲ့ခြင်းခံရပါသည်။ ၎င်းသည် ခန္ဓာရှိနေသောကြောင့် နှောင်ဖွဲ့ခြင်းခံရမှုသဘောတို့ဖြစ်ကြပါသည်။ ဤသို့ နှောင်ဖွဲ့မှုသဘောကို နားလည်မှသာ ဆန့်ကျင်ဘက်အနေနှင့် လွတ်မြောက်မှုသဘောကို နားလည်နိုင်ပေမည်။

နောက်ထပ် နှောင်ဖွဲ့မှုသဘောမှာ ကိလေသာဖြင့် နှောင်ဖွဲ့ခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ဥပမာ မိမိနှစ်သက်စွဲလမ်းသော အစားအစာတစ်ခုကို အလွန်တပ်မက်စွဲလမ်းနေပါက အခြားစားစရာများရှိသော်လည်း မစားနိုင်ပဲ ထိုအစားအစာနှင့် နှောင်ဖွဲ့ခြင်းခံရပါသည်။ ၎င်းသည် ကိလေသာဖြင့် နှောင်ဖွဲ့ခြင်းဖြစ်ပါသည်။

နောက်ထပ်နှောင်ဖွဲ့မှုတစ်ခုမှာ ကံဖြင့်နှောင်ဖွဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ကံပစ်ချရာနေရာမှာပင် နှောင်ဖွဲ့ခြင်းခံရပါသည်။ ဥပမာ ရွှေငါးဘဝကို ကံပစ်ချပါက ရေကန်အတွင်းမှာပင် နှောင်ဖွဲ့ခြင်းခံရပါသည်။ ထို့အတူ စဉ်းစားတတ်ပါက သက်ဆိုင်ရာ ဘဝတို့မှာ ကံပေးသမျှတို့နှင့် နှောင်ဖွဲ့ခြင်းခံနေရပါသည်။ ထိုသို့နှောင်ဖွဲ့ခြင်းခံရမှုအမြင်မှ ဉာဏ်ဖြင့် မကြည့်တတ်သောကြောင့် လွတ်မြောက်မှုသဘောကိုလည်း နားမလည်နိုင်ပဲဖြစ်နေကြပါသည်။ ထိုအခါ နှောင်ဖွဲ့မှုအတွင်းမှာပဲ ချမ်းသာကို ရှာနေကြသောကြောင့် လွတ်မြောက်မှုချမ်းသာကို မသိမြင်နိုင်ခြင်း ဖြစ်လေသည်။

(၄) သာယာဖွယ် အပြစ် ထွက်မြောက်မှု

ဘုရားရှင်သည် လောက၏သာယာဖွယ် (အဿာဒ)ကို၎င်း၊ အပြစ်

(အာဒီနဝ)ကို၎င်း၊ ထွက်မြောက်မှု (နိဿရဏ)ကို၎င်း ဟောကြားတော်မူခဲ့ပါသည်။ လောကသားတို့သည် သာယာဖွယ်ဖြစ်သော အကောင်းနှင့် အပြစ်ဖြစ်သော အဆိုးကိုသာ သိကြပါသည်။ ထိုအခါ အကောင်းကိုလိုချင်သောလောဘနှင့် အဆိုးကို မနှစ်သက်သောဒေါသတို့ဖြင့် အကောင်းအဆိုးသံသရာလည်နေ ကြခြင်းဖြစ်သည်။ အကောင်းနှင့်အဆိုးမှ ထွက်မြောက်ရာကို လုံးဝမစဉ်းစား တတ်ကြပါ။ ဘုရားရှင်သည် အကောင်းရောအဆိုးပါ စွန့်လိုက်သော လွတ်မြောက်မှု ချမ်းသာသည် အကောင်းကိုခံစားရသော ချမ်းသာထက် သာသည်ဟု (ကုသလာ ကုသလံဇဟံ)ဖြင့် ဟောကြားတော်မူခဲ့ပါသည်။

လက်တွေ့ဘဝတွင် ပြောချင်တာလည်းမဟုတ်၊ မပြောချင်တာလည်း မဟုတ်၊ ပြောသင့်လို့ ပြောတာသာ ဖြစ်ရပါမည်။ ပြောချင်နေပါကလည်း လောဘပါနေသည်၊ မပြောချင်ပါကလည်း ဒေါသပါနေမည်၊ ပြောချင်တာ ကိုလည်း စွန့်ပါ၊ မပြောချင်တာကိုလည်း စွန့်ပါ။ ထိုအခါ လောဘဒေါသတို့မှ လွတ်မြောက်ပြီး ပြောသင့်သည်ကိုသာ ဉာဏ်နှင့်ယှဉ်၍ပြောပါက မောဟ လည်းလွတ်လေသည်။ လောဘဒေါသမောဟ ကိလေသာတို့မှ လွတ်၍ ဉာဏ်နှင့်ယှဉ်ပြီး ပြောခြင်း သည် သမ္မာဝါစာ ဖြစ်ပါသည်။ ထို့အတူ လောဘနှင့် လုပ်ချင်တာလည်း မဟုတ်၊ ဒေါသနှင့် မလုပ်ချင်တာလည်းမဟုတ်၊ ဉာဏ်နှင့်ယှဉ်ပြီး လုပ်သင့်သည်ကိုလုပ်ခြင်းသည် သမ္မာကမ္မန္တဖြစ်ပါသည်။ ထိုသို့သမ္မာဝါစာ၊ သမ္မာကမ္မန္တနှင့် အသက်မွေးမှုသည် သမ္မာအာဇီဝ ဖြစ်သည်။ ဤသို့ဖြင့် လွတ်မြောက်မှု ချမ်းသာနှင့် လောကတွင် နေထိုင်နိုင်ပါသည်။

(၅) ဝိပဿနာအစ သတိဝီရိယ

ဝိဆိုသည်မှာ အထူးဖြစ်၍ ပဿနာဆိုသည်မှာ ရှုပွားခြင်းဖြစ်သည်။ မြင်၊ ကြား၊ နံ၊ စား၊ ထိ၊ တွေးတို့တွင် အထူးရှုပွားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ နေ့စဉ် မြင်မှု၊ ကြားမှု၊ နံမှု၊ စားမှု၊ ထိမှု၊ တွေးမှုတို့ ရှိကြသော်လည်း အထူးရှုပွားခြင်း မရှိပါ။ အမှုမဲ့ အမှတ်မဲ့သာ နေကြပါသည်။ ထို့ကြောင့် မြင်မှု၊ ကြားမှုအပေါ်မှာ လောဘဖြစ်လိုက်၊ ဒေါသဖြစ်လိုက်နှင့် ကိလေသာတောမှာ လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟတို့နှင့် ပျော်မွေ့နေကြပါသည်။

မြင်၊ ကြား၊ နံ၊ စား၊ ထိ၊ တွေးတို့တွင် အထူးရှုပွားခြင်းမှာ သတိဖြင့် အရှိကိုအရှိအတိုင်း အမှန်ကိုသိမြင်အောင် အားထုတ်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ သတိရှိနေအောင် အားထုတ်မှုတွင် ဝီရိယသည် အဓိကကျ ပါသည်။ သတိကို ဝီရိယအားဖြင့် တင်းတင်းရင်းရင်း ထူထောင်ရပါသည်။ ထို့ကြောင့် တရား အားထုတ်မှု၏အစသည် သတိ ဝီရိယထူထောင်မှုပင် ဖြစ်ပါသည်။

သတိ၊ ဝီရိယ၊ သမာဓိ

သတိသည် အာရုံတစ်ခုကို အောက်မေ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ဥပမာ လမ်းကူး ပါက လမ်းတစ်ဖက်တစ်ချက်ကို ကြည့်၍ ကူးခြင်းသည် သတိရှိသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ သတိမရှိပါက မကြည့်ဖြစ်ပါ။ ထို့ပြင် သတိသည် အန္တရာယ်မဖြစ် အောင် စောင့်ရှောက်ခြင်းကိစ္စကို ဆောင်ရွက်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် သမုတိ နယ်အနေဖြင့် ငါလမ်းကူးသည်ဆိုသော်လည်း ပရမတ်အသိနှင့်ဆိုပါက သတိက လမ်းကူးခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ အန္တရာယ်သည် သတိမရှိ၍ဖြစ်ပါသည်။

နောက်ဥပမာတစ်ခုမှာ ‘ချော်လဲမယ်သတိထား’ ဆိုရာတွင် ချော်မ လဲအောင် ဝီရိယစိုက်ပြီး သတိဖြင့်စောင့်ရှောက်ရခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ လမ်းကူး

ရာတွင်လည်း သတိကို ဦးစားပေးပြောရသော်လည်း ဝီရိယပါဝင်နေသည်ကို အထူးသတိပြုသင့်ပါသည်။ ဤသို့ဆိုလျှင် သတိနှင့်ဝီရိယတို့၏ ပရမတ် သဘောကို ပိုမို သိမြင်နားလည်နိုင်ပေမည်။

ဥပုသ်စောင့်ပါကလည်း ငါစောင့်တယ်လို့ ထင်ကြပါသည်။ အမှန်မှာ သီလစောင့်ခြင်းသည် ငါကစောင့်ခြင်းမဟုတ်ပါ။ ဥပုသ်စောင့်သည်ကို သတိ မေ့နေပါက ညနေပိုင်းတွင် ဗိုက်ဆာပါက အမှတ်တမဲ့ အစာစားမိတတ် ပါသည်။ ထို့ကြောင့် သီလ(ဥပုသ်)ကို သတိကသာ စောင့်ခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ထိုအတူ ပုတီးစိတ်ပါကလည်း ငါစိတ်သည်မဟုတ်ပါ။ ဘုရားဂုဏ်တော် ရွတ်ရင်း သတိကသာ ပုတီးစိတ်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ပုတီးစိတ်နေသည့် အာရုံကို အောက်မေ့နေခြင်းသည်သတိဖြစ်၍ ထိုသတိကို တဆက်တစပ်တည်း ဖြစ်နေအောင် အားထုတ်နေမှုသည် ဝီရိယဖြစ်ပါသည်။ သတိရှိသော်လည်း ဝီရိယမရှိပါက တဆက်တစပ်တည်း မဖြစ်ပေ။ ထိုအခါ ပုတီးစိတ်ရင်း စိတ်တွေပျံ့လွင့်နေတတ်ပါသည်။ ၎င်းသည် ဝီရိယမရှိ၍ သတိကို မထိန်းသိမ်း နိုင်ခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် သတိမြဲနေရန် ဝီရိယလိုပါသည်။

သတိမြဲရာ ပထမာ

လယ်တီဆရာတော်ကြီးသည် အာနာပါနတရားအားထုတ်ရာတွင် သတိမြဲဖို့ရာသည် ပထမအလုပ်ဖြစ်သည်ကို သတိမြဲရာပထမာ အနေဖြင့် ဖွဲ့ဆိုခဲ့ပါသည်။ လက်တွေ့တွင်လည်း သတိကို ဝီရိယဖြင့်ထူထောင်ရ ပါသည်။ ဝင်လေထွက်လေအာရုံကိုဖြစ်စေ၊ ပိန်တယ်ဖေါင်းတယ်အာရုံကို ဖြစ်စေ၊ ကြွတယ်လှမ်းတယ်ချတယ်အာရုံကိုဖြစ်စေ ထိုထိုအာရုံတစ်ခုခုကို အောက်မေ့ခြင်းသည် သတိပင်ဖြစ်ပါသည်။ သူ့နည်းကိုယ့်နည်း မရှိပါ။ ထိုထိုအာရုံတစ်ခုခုကို သတိဖြင့် ဆက်တိုက်အောက်မေ့နေအောင် ဝီရိယ အစွမ်းဖြင့် စောင့်ရှောက်ရခြင်းဖြစ်သည်။ တရားအားထုတ်သည်ဟုဆို

(၁၇)

သော်လည်း ပထမဆုံးအလုပ်မှာ သတိနှင့်ဝီရိယတည်ထောင်မှုသာဖြစ်
ပါသည်။ ထို့ကြောင့် တရားအလုပ်စတင် အားထုတ်သူတို့သည် တင်းတင်း
ရင်းရင်း ကြိုးကြိုးစားစား ဝီရိယအင်္ဂါလေးပါးနှင့်အညီ အရိုးကြွင်းစေ၊
အကြောကြွင်းစေ၊ အရေပြားကြွင်းစေ၊ အသွေးအသားတွေ ခမ်းခြောက် ပစေလို့
စိတ်ကိုအားတင်း၍ ရဲရဲဝံ့ဝံ့ ဆုတ်နစ်ခြင်းမရှိပဲ အားထုတ်ရပေမည်။

(၆) မဂ္ဂင် (၈)ပါး အလှုပ်တရား

ထိုသို့ သတိကို ဝီရိယဖြင့် ဆက်တိုက်စောင့်ရှောက်နိုင်ပါက ထိုထို
အာရုံအပေါ်တွင် ကပ်၍တည်ကြည်မှု သမာဓိသည် ဖြစ်ပေါ်လာပေမည်။
သတိ ဝီရိယအစွမ်းဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော သမာဓိသည် အာရုံ၏ပရမတ်
သဘောအမှန်ကို ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ သိမြင်နိုင်ပါသည်။ ထိုအခါ သတိသည်
အာရုံ၏ ရုပ်သဘော နာမ်သဘောအမှန်ကို ဉာဏ်တွင် ရှေးရှုထင်ရှားလာပြီး
သမ္မာသတိသဘောဆောင်လာပါသည်။

ထိုသို့ သတိမှ ရှေးရှုထင်လာသော ရုပ်နာမ်တို့ကို အကြောင်းအကျိုး
အားဖြင့်၎င်း အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တလက္ခဏာအားဖြင့်၎င်း မှန်စွာသုံးသပ်
ဆင်ခြင်မှုသည် (သမ္မာသင်္ကပ္ပ) ဖြစ်လေသည်။ မှန်စွာ ကြံစည်နိုင်မှ ရုပ်နာမ်
ဓမ္မ သင်္ခါရတရားတို့ကို ငါငါ့ဥစ္စာမဟုတ်ဟု မှန်စွာမြင်ခြင်း (သမ္မာဒိဋ္ဌိ)
သည် ဖြစ်ပေါ်လာပေမည်။ ထိုအခါ သမ္မာဒိဋ္ဌိ၊ သမ္မာသင်္ကပ္ပ၊ သမ္မာဝါယာမ၊
သမ္မာသတိ၊ သမ္မာသမာဓိစသော မဂ္ဂင် (၅)ပါးတို့ ပြည့်စုံကာ ဝိပဿနာကို ပွားများ
အားထုတ်နိုင်ပေမည်။

ထိုသို့ မဂ္ဂင်(၅)ပါးဖြင့် ပွားများအားထုတ်ပါက သတိအဆင့်ဆင့်၊
သမာဓိအဆင့်ဆင့်၊ ဉာဏ်အဆင့်ဆင့် ရင့်ကျက်ပြည့်စုံလာသောအခါ
မဂ်ဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ်ဖြင့် နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုရခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုအခါ

(၁၈)

သီလ မဂ္ဂင် (၃)ပါးဖြစ်သော သမ္မာဝါစာ၊ သမ္မာကမ္မန္တ၊ သမ္မာအာဇီဝတို့ သည်လည်း ဝိပဿနာမဂ္ဂင် (၅)ပါးနှင့် တပေါင်းတည်းဖြစ်ကာ မဂ္ဂင် (၈)ပါး ပြည့်စုံတော့သည်။

သညာသိ၊ ဝိညာဏ်သိ၊ ပညာသိ

သမုတိနယ်သည် သညာသိဖြစ်၍ ပရမတ်နယ်သည် ဝိညာဏ်သိ ဖြစ်ကာ သစ္စာနယ်သည် ပညာသိဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် သညာသိမှ ဝိညာဏ် သိဖြစ်အောင် သတိ၊ ဝီရိယ၊ သမာဓိတို့ကို ထူထောင်ခြင်းဖြစ်ပါသည်။ သတိဝီရိယအစွမ်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသောသမာဓိသည် အရှိကိုအရှိ အတိုင်း ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ သိမြင်နိုင်ပါသည်။ ထိုအခါ ရုပ်နာမ် အကြောင်း အကျိုးတို့၏ပရမတ်သဘာဝတို့ကို အမည်မတပ်တော့ဘဲ ဝိညာဏ်သိဖြင့် ထိမှုကို သိကာမျှနှင့် ဥပေက္ခာပြုပြီး နေတတ်လာပေမည်။ ထိုသို့ ဥပေက္ခာ သဘောကို ဉာဏ်ဖြင့်ယှဉ်ပြီး နှလုံးသွင်း ပွားများအားထုတ်ပါက သတိ၊ သမာဓိ၊ ပညာတို့ ရင့်ကျက်ပြည့်စုံလာသောအခါ ပညာသိဖြစ်သော မဂ်ဉာဏ်ဖြင့် နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုခွင့်ရပေမည်။

(၇) အတ္တ နှင့် အနတ္တ

အကြောင်းအကျိုး ဆက်နွှယ်မှုတွင် အကျိုးတရားအပေါ်တွင် ပုဂ္ဂိုလ်အလိုအတိုင်း အစိုးရသည်၊ မိမိအလိုအတိုင်း ဖြစ်သည်ဟု ထင်မြင် ယူဆလျှင် အတ္တအယူဖြစ်သည်။ ပုဂ္ဂိုလ်အလိုမပါပဲ အကျိုးတရားသည် အကြောင်းအားလျော်စွာ ဖြစ်သည်ဟုယူလျှင် အနတ္တအယူဖြစ်သည်။ ၎င်းကို လက်တွေ့ သုံးသပ်လိုလျှင် လက်ခုတ်တီးကြည့်ပါ။ လက်ခုတ်တီးခြင်းသည် အကြောင်းဖြစ်၍ လက်ခုတ်သံမည်ခြင်းသည် အကျိုးဖြစ်သည်။ ထိုအခါ

လက်ခုပ်တီးခြင်း အကြောင်းရှိနေပါလျှက် လက်ခုပ်သံ မမည်ပါနှင့်ဟု ကျိုးတရားအပေါ်တွင် ပုဂ္ဂိုလ်အလိုအတိုင်း အမိန့်ပေး၍ အစိုးမရသလို လက်ခုပ်မတီးပဲ လက်ခုပ်သံ မည်အောင်လည်း လုပ်၍မရပါ။ ထို့ကြောင့် မိမိအလိုဖြင့် အကျိုးတရားအပေါ်တွင် အစိုးမရပဲ အကျိုးတရားသည် ပုဂ္ဂိုလ်အလိုမပါပဲ အကြောင်းအားလျော်စွာပင် ဖြစ်ပေါ်ရလေသည်။ ဤသို့ လက်တွေ့ကျကျ သိမြင်ပါက သဘာဝတွင် အတ္တသဘောမရှိပဲ အနတ္တ သဘောသာ ရှိသည်ကို ကိုယ်တိုင် ဆုံးဖြတ်ချက်ချနိုင်ပေမည်။

“မိမိသည် အကြောင်းတရားကိုသာ အားထုတ်ရ၏”

အခန်းတစ်ခုတွင် မှောင်နေပါက ထိုအမှောင်ကို ဖယ်ချင်လျှင် အမှောင်ကို တိုက်ရိုက်ဖယ်၍ မရပေ။ အလင်းဆိုသော အကြောင်းတရားကို သာအားထုတ်ရခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ အလင်းဖြစ်ပေါ်သည်နှင့် အမှောင် ချုပ်ပျောက်ရခြင်းသည် သူ့သဘောသူဆောင်ကာ ဖြစ်ပေါ်လာလေသည်။ မိမိသည် အမှောင်ဖယ်ခြင်းဆိုသော အကျိုးတရားနှင့် မသက်ဆိုင်ဘဲ၊ အလင်းဖြစ်ပေါ်ရန် အကြောင်းတရားကိုသာ အားထုတ်ရခြင်း ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် အကျိုးတရားသည် မိမိအလိုနှင့် မသက်ဆိုင်ပဲ အကြောင်းတရားတို့ ညီညွတ်ပြည့်စုံလာသောအခါ သူ့သဘောသူဆောင်ပြီး အသစ်အသစ် အနေနှင့် ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း ဖြစ်လေသည်။

“ သမုတိ အကြောင်းအကျိုး ”

သမုတိနယ်တွင် အကြောင်းအကျိုးကို လူတိုင်း နားလည် ကြပါသည်။ အကြောင်းကောင်းမှ အကျိုးကောင်းသည်၊ အကြောင်းဆိုး၍ အကျိုး ဆိုးသည်ဆိုပြီး အကြောင်းတရားသည် အကျိုးတရားအပေါ်ကို တိုက်ရိုက်

ဆက်နွယ်နေမှု (Connection) သဘောမျိုး ဖြစ်နေသည်။ ဥပမာအားဖြင့် အကြောင်းတရားသည် အကျိုးတရားကို မွေးဖွားလိုက်သည့်သဘောမျိုး ဖြစ်သည်။ ပရမတ်နယ်တွင် အကြောင်းတရားသည် အကျိုးတရားအပေါ်တွင် တိုက်ရိုက် ဆက်နွယ်ခြင်း သဘောမျိုး မရှိပါ။ အကြောင်းတရားသည် အကျိုးတရားကို အခြေအနေပေးမှု (Condition) အနေဖြင့်သာ ကျေးဇူး ပြုပေးခြင်းမျိုး ဖြစ်သည်။ အကျိုးတရားသည် အကြောင်းတရားတို့ ပြည့်စုံ ညီညွတ်သည်နှင့် တစ်ပြိုင်နက် သူ့သဘောသူဆောင်ကာ သဘာဝတရား (အသစ်) တစ်ခုအနေဖြင့် (မရှိရာမှ) အသစ်ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းမျိုးဖြစ်သည်။

ဥပမာ - ရေကို မီးအပူပေးပါက မီးပူလို့ ရေပူတာလို့ အပူကူးပြောင်း သကဲ့သို့ တိုက်ရိုက် ကြောင်းကျိုးဆက်နွယ်မှု (Connection) သဘောမျိုး ယူလျှင် သမုတိနယ်မှ အပူကူးပြောင်းနေမှုအမြင်ဖြစ်၏။ မီးပူသည် ရေပူမှုကို မွေးထုတ်လိုက်သကဲ့သို့ တိုက်ရိုက် ကူးပြောင်းဆက်နွယ် နေခြင်းမျိုး ဖြစ်သည်။

“ ပရမတ် အကြောင်းအကျိုး ”

ပရမတ်နယ်တွင် မီးတွင်ရှိသော အပူတေဇာဓာတ်သည် ဖြစ်သည့် နေရာမှာပင် ချုပ်ပျောက်၏။ အပူဓာတ်သည် ကူးပြောင်းခြင်း နေရာပြောင်း ရွေ့ခြင်း လုံးဝမရှိပါ။ ရေပူခြင်းသည် ရေတွင်ရှိသော အေးသည့် တေဇာဓာတ်များ ချုပ်ပျောက်ပြီး ပူသည့် တေဇာဓာတ်များ သူ့သဘောသူဆောင်ကာ အသစ်အသစ် ဖြစ်ပေါ်နေခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်။ သို့သော် မီးဆိုသော အကြောင်းတရား၏ ကျေးဇူးပြုမှုနှင့်တော့ မကင်းနိုင်ချေ။ မီးသည် ရေပူမှု အပေါ်တွင် တိုက်ရိုက်ဆက်နွယ်မှု (Connection) သဘောမျိုး (ကူးပြောင်း ခြင်း) မဟုတ်ပဲ အခြေအနေပေးမှု (Condition) အနေဖြင့်သာ (ကျေးဇူးပြုခြင်း) သဘောမျိုး ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ရေပူခြင်းကိစ္စတွင် မီးသည်

(၂၁)

အပူဓာတ် အကြောင်းတရားတို့ဖြင့် လုံလောက်သော ကျေးဇူးပြုခြင်း သဘောသာ ဖြစ်သည်။ ရေပူခြင်း အကျိုးတရား (ပူသည့်တေဇောဓာတ်)သည် သူ့သဘောသူဆောင်ကာ မရှိရာမှ အသစ်အသစ် ဖြစ်ပေါ်နေသော သဘာဝ တရားမျိုးသာ ဖြစ်ပါသည်။

နောက်ဥပမာတစ်ခုမှာ လေတိုက်၍ သစ်ရွက်လှုပ်ခြင်းဖြစ်သည်။ သမုတိနယ်တွင် လေတိုက်ခြင်းသည် အကြောင်းတရားဖြစ်၍ သစ်ရွက် လှုပ်ခြင်းသည် အကျိုးတရားဖြစ်သည်။ ယင်းတွင် လေတိုက်ခြင်း အကြောင်း တရားသည် သစ်ရွက်လှုပ်ခြင်း အကျိုးတရားအပေါ်တွင် တိုက်ရိုက် ဆက်နွှယ်နေသည်။ ပရမတ်နယ်တွင် လေတွင်ပါဝင်သော ဝါယောဓာတ်သည် လေမှပင် ချုပ်ပျောက်၏။ သို့သော် သစ်ရွက်လှုပ်ခြင်းသည် သစ်ရွက်တွင် ပါဝင်သော မူလတည်ငြိမ်ဝါယော ချုပ်ပျောက်၍ လှုပ်ရှားဝါယော အသစ် ဖြစ်ပေါ် လာသောကြောင့် သူ့သဘော သူ့ဆောင်ကာ လှုပ်ရှားခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ထိုသို့ လှုပ်ရှားဝါယော အသစ်ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းသည် လေတိုက်ခြင်းဆိုသော အကြောင်းတရား၏ ကျေးဇူးပြုမှုနှင့်ကင်း၍ မဖြစ်ပေါ်နိုင်ချေ။ ထို့ကြောင့် အကြောင်းတရားသည် အကျိုးတရားအပေါ်တွင် တိုက်ရိုက် ဆက်နွှယ်မှု (Connection) သဘောမျိုး ကူးပြောင်းခြင်းမရှိသော်လည်း အခြေအနေပေးမှု (Condition) သဘောမျိုးဖြင့်သာ ကျေးဇူးပြုပြီး အကျိုးတရားသည် သူ့သဘောသူဆောင်ကာ အသစ်အသစ် အနေနှင့် ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းဖြစ်သည်။

ထို့အတူ ဖယောင်းတိုင် မီးကူးမှုတွင်လည်း ပထမ ဖယောင်းတိုင်မှ မီးသည် ဒုတိယဖယောင်းတိုင်မှ မီးစာကို တို့ထိခြင်းဟူသော အခြေအနေ ပေးမှု (Condition) အနေဖြင့်သာ ကျေးဇူးပြုခြင်းဖြစ်သည်။ ဒုတိယ ဖယောင်းတိုင်၌ မီးတောက်မှုသည် ဒုတိယ ဖယောင်းတိုင်ရှိ တေဇောဓာတ်က

(၂၂)

သူ့သဘောသူ့ဆောင်ကာ မီးတောက် အသစ် ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းသာ ဖြစ်သည်။
မီးကူးပြောင်းခြင်း လုံးဝမရှိပါ။

ထိုသို့ သိမြင်ခြင်းဖြင့် မိမိခန္ဓာတွင်လည်း ခန္ဓပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် အကြောင်း
အကျိုးကို အနတ္တဉာဏ်အမြင်ဖြင့် နားလည်သိမြင်အောင် နှလုံးသွင်း
အားထုတ်ရပေမည်။

“ ထိမှ သိတယ် ”

ထိသိကို အများအားဖြင့် ကြားဖူးကြပါသည်။ သို့သော် ထိသော အာရုံမှ
ကျေးဇူးပြုမှ သိမှု ဝိညာဏ်ဖြစ်ပေါ်ရသည်ကို အနတ္တအမြင်ဖြင့် ကိုယ်တိုင်
သိမြင်အောင် နှလုံးသွင်းတတ်ရန် မလွယ်လှပါ။ ထိုဟူသော အကြောင်း
တရားက ကျေးဇူးပြုပါမှ သိမှုဝိညာဏ်သည် အကျိုးတရားအနေဖြင့် သူ့သဘော
သူ့ဆောင်ကာ မရှိရာမှ (အသစ်)ဖြစ်ပေါ်လာသည်။ ထိုမှ အကြောင်းတရား
ကင်းပါကလည်း ထိုဝိညာဏ်သည် ချက်ခြင်း ချုပ်ပျောက်ပါသည်။ အာဂန္တုဓမ္မ
မျှသာဖြစ်လေသည်။ ဝိညာဏ်သည် မွေးသည်မှ သေဆုံးသည်အထိ အမြဲရှိ
နေသော အခိုင်အမာ အနှစ်သာရမျိုး၊ အမာခံမျိုး မဟုတ်ပါ။ ထို့ကြောင့် သိမှု
ဝိညာဏ်သည် မိမိနှင့်မသက်ဆိုင်ဘဲ သူ့သဘောသူ့ဆောင်၍(အကြောင်းအကျိုး)
အားဖြင့် ဖြစ်ပေါ်ချုပ်ပျောက်နေသောကြောင့် ငါလည်းမဟုတ်၊ ငါ၏ ဥစ္စာလည်း
မဟုတ်ပါ။ ထိုသို့ သိမြင်နှလုံးသွင်းနိုင်ပါက ရုပ်နာမ်အပေါ်တွင် အနတ္တလက္ခဏာ
ဝင်ကာ ဝိပဿနာကို ပွားများအားထုတ်နိုင်ပေမည်။

သန္တာအကြောင်းအကျိုး

ဒုက္ခကို သမုတိနယ်မှ သူသိငါသိ ရပ်ကွက်သိအနေဖြင့် ဆင်းရဲတာ ဒုက္ခလို့
နားလည်ကြပါသည်။ ဥပမာ တဲဖြင့်နေရတာဒုက္ခ၊ ခေါင်းကိုက်တာဒုက္ခ၊
ဗိုက်နာတာဒုက္ခ၊ ကောင်းကောင်းမစားရတာဒုက္ခ စသည်ဖြင့် သိကြပါသည်။

(၂၃)

ဘုရားရှင် ဆိုလိုသောဒုက္ခမှာ ထိုကဲ့သို့မဟုတ်ပါ။ သမုဒယရှိပါက ဒုက္ခရှိပါသည်။ သမုဒယမရှိပါက ဒုက္ခမရှိပါ။ ဒုက္ခကို သမုဒယရှိ မရှိ အပေါ်တွင်မူတည်၍ ဓမ္မစကြာတရားတော်တွင် ဟောကြားတော်မူခဲ့ပါသည်။ ဥပမာ တိုက်နဲ့ နေရတာသည် ချမ်းသာ၏။ တဲနဲ့နေရတာသည် ဆင်းရဲ၏။ အများသိ ဖြစ်ပါသည်။ သမ္မုတိနယ်အနေဖြင့်လည်း မှန်ပါသည်။ သမ္မုတိသစ္စာလည်း ထိုက်ပါသည်။ သို့သော် သစ္စာနယ်မှကြည့်လျှင် တိုက်နဲ့ နေရသော်လည်း တိုက်အပေါ်မှာ သမုဒယရှိပါက ဒုက္ခရှိပါသည်။ တဲနဲ့နေရ သော်လည်း တဲအပေါ်တွင် သမုဒယမရှိပါက ဒုက္ခမရှိပါ။

ထို့ပြင် သစ်စေ့သည် အပင်စပေါက်ရာမှ တဖြည်းဖြည်း ကြီးထွား လာပါသည်။ အိုမင်းရင့်ရော်လာမည်၊ နောက်ဆုံးမှာ သေခြင်းဖြင့်အဆုံးသတ် ရပါသည်။ ထိုဖြစ်စဉ်သည် သဘာဝတရား တစ်ခုသာဖြစ်ပါသည်။ ထို့အတူ မိမိတို့သည် မွေးဖွားလာပြီး အိုလာကြသည်၊ နာလာကြသည်၊ နောက်ဆုံး သေကြပါသည်။ ယင်းသည်လည်း သဘာဝတရား တစ်ခုသာ ဖြစ်ပါသည်။ ဘာပြဿနာမှမရှိပါ။ သို့သော် ထိုအိုနာသေအပေါ်တွင် ငါအိုပြီ၊ ငါနာပြီ၊ ငါသေတော့မှာပဲဟူ၍ ငါဖြင့်သမုဒယရှိသွားသောကြောင့် မိမိတို့တွင် စိတ်ဆင်းရဲခြင်းဒုက္ခဖြစ်ကြရပါသည်။ ဘုရားရှင်တို့တွင် အိုနာသေရှိ သော်လည်း သမုဒယမရှိသောကြောင့် ကိုယ်သာနာ၍ စိတ်နာခြင်းဒုက္ခ မရှိခြင်းဖြစ်ပါသည်။ မိမိတို့မှာ ကိုယ်နာပါက စိတ်ပါနာလေသည်။ ထိုသို့ ကိုယ်နာ၍စိတ်နာရသည်မှာ မိမိကိုယ်ပေါ်မှာ သမုဒယရှိသောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။ သမုဒယကိုပယ်နိုင်ပါမှ ဒုက္ခချုပ်ကာ ကိုယ်သာနာပြီး စိတ် မနာခြင်းဖြစ်လေသည်။

အနတ္တ (၅) နှင့် အတ္တ (၁) နှင့် မြင်အောင်ရှု

မျက်စိ၊ နား၊ နှာ၊ လျှာ၊ ကိုယ်တို့တွင် အကြောင်းအားလျှော်စွာ ဖြစ်ပေါ်
နေကြသော အကျိုးတရားများသာ ဖြစ်ကြပါသည်။ အပိုမပါ၊ နဂိုအရှိအတိုင်းသာ
သိကြပါသည်။ ဥပမာ မျက်စိသည် အဆင်းနှင့်တိုက်ပါက မျက်စိမှ မြင်စိတ်သည်
နဂိုအရှိကို အရှိအတိုင်းသာ မြင်ပါသည်။ သို့သော် မနောသည် နဂိုအတိုင်းသာ
မက အပိုကွန့်လိုက်ပါသည်။ ကောင်းတယ် မကောင်းဘူး၊ လှတယ် မလှဘူး ၊
ကြိုက်တယ် မကြိုက်ဘူးစသည်ဖြင့် မိမိအလိုလောဘအတိုင်း အပိုတွေ
ပါတော့သည်။ ထိုအခါ မျက်စိသည် အကြောင်းအားလျှော်စွာသာ မြင်သော
အကျိုးတရားသာဖြစ်၍ အနတ္တဖြစ်သည်။ မနောသည် မိမိအလိုအတိုင်းသာ
ဖြစ်ချင်သောကြောင့် အတ္တဖြစ်လေသည်။

ထို့အတူ နား၊ နှာခေါင်း၊ လျှာ၊ ကိုယ်တို့သည် အကြောင်းအကျိုး
အားလျှော်စွာသာ သိကြသောကြောင့် အနတ္တသာဖြစ်ကြပါသည်။ ထို့ကြောင့်
မိမိခန္ဓာကိုယ်တွင် မျက်စိ၊ နား၊ နှာ၊ လျှာ၊ ကိုယ်၌ အနတ္တ (၅) ခုရှိ၍ မနောတွင်သာ
အတ္တ (၁) ခုရှိလေသည်။ အနတ္တ (၅) ခုသည် အတ္တ (၁) ခုကိုအနိုင်ရသင့်
သော်လည်း မနိုင်ရခြင်းမှာ မနောမှအတ္တသည် ငယ်နိုင်ဖြစ်နေသောကြောင့်
ဖြစ်ပါသည်။

ထို့ကြောင့် ဝိပဿနာရှုခြင်းသည် မနောကို မျက်စိ၊ နား၊ နှာ၊ လျှာ၊
ကိုယ်မှာသိမြင်သည့်အတိုင်း မြင်လျှင်မြင်ကာမျှ မျက်စိအတိုင်း မနောမှ သိအောင်၊
အပိုမပါပဲ နဂိုအတိုင်းသိအောင် အရှိကို အရှိအတိုင်း သိမြင်အောင်
အားထုတ်ရခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

(၂၅)

(ဂ) ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် နှင့် ဝဋ်သုံးပါး

(ဝိပါကဝဋ်)	(ကိလေသဝဋ်)	(ကမ္မဝဋ်)
ဝိညာဏ်	အဝိဇ္ဇာ	သင်္ခါရ
နာမ်ရူပ	တဏှာ	ကမ္မဘဝ
သဠာယတန	ဥပါဒါန်	
ဖဿ		
ဝေဒနာ		

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ဟူသည် ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်ကို ဟောပြောသောဒေသ နာတော်ဖြစ်သည်။ နာမရူပပရိစ္ဆေဒဉာဏ်နှင့် ပြည့်စုံသောသူသည် ပဋိစ္စ သမုပ္ပါဒ်ကို သိမြင်ပါက ရုပ်နာမ်နှစ်ပါး အခြားအတ္တကောင်မရှိ။ အကြောင်း တရားတို့အဆက်မပြတ်ဖြစ်ခြင်းကြောင့် အကျိုးတရားတို့အဆက်မပြတ် ဖြစ်ခြင်း (ပစ္စယကာရ)ကို သိမြင်သောသူအား (ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိ)ကင်းပျောက်၏။ အကြောင်းတရားတို့ချုပ်ခြင်းကြောင့် အကျိုးတရားတို့ချုပ်ပျောက်ခြင်း (ပဋိလောမ ပစ္စယကာရ)ကို သိမြင်သောသူအား (သဿတဒိဋ္ဌိ)ကင်းပျောက် ၏။ ထိုသို့ အစွန်းနှစ်ပါးတို့မှ မကပ်ရောက်မှု၍ မဇ္ဈိမပဋိပဒါအကျင့် ဖြစ်သော ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ဒေသနာတော်ကို ဟောတော်မူခြင်းဖြစ်သည်။

မြင်ဆဲ၊ ကြားဆဲ၊ နံဆဲ၊ စားဆဲ၊ ထိဆဲ၊ တွေးဆဲ တို့တွင် ဖြစ်ပေါ်သော ခန္ဓာငါးပါး၊ ရုပ်နာမ်နှစ်ပါးတို့သည် အတိတ်က အကြောင်း(ကံ)ကြောင့် ဖြစ်ပေါ် နေသော အကျိုးတရား (ဝိပါကဝဋ်) ဖြစ်ပါသည်။ ယင်းရုပ်နာမ်ကို ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါလို့သိတာသည် အဝိဇ္ဇာ၊ နှစ်သက်တာသည် တဏှာ၊ စွဲလမ်းတာသည် ဥပါဒါန်ဖြစ်ပါသည်။ (အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်)တို့သည် ကိလေသဝဋ်တို့ ဖြစ်ကြ၍ ကိလေသာပါဝင်သော ကာယ၊ ဝစီ၊ မနောဖြင့် အားထုတ်မှု (သင်္ခါရ)

များကြောင့် ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်(ကံ)များဖြစ်ပေါ်ကြခြင်းသည် (ကမ္မဝဋ်) ဖြစ်သည်။ မြင်၊ ကြား၊ နံ၊ စား၊ ထိ၊ တွေးဆိုသော အကျိုးတရား (ဝိပါကဝဋ်) အပေါ်တွင် (အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်) ကိလေသာဝင်သောကြောင့် (ကံ) ဖြစ်ပေါ်ကာ အကြောင်းတရား (ကမ္မဝဋ်)အနေဖြင့် သံသရာလည်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ကိလေသဝဋ်ချုပ်လျှင် ကမ္မဝဋ်ချုပ်၏။ ဤသို့ဖြင့် အကြောင်း (ကံ)ချုပ်ပါက အကျိုး (ဇာတိ)ချုပ်ကာ သံသရာရပ်တော့သည်။

ဥပါဒါနပစ္စယာဘဝေါဆိုသော ဒေသနာတော်အရ ကုသိုလ် အကုသိုလ်(ကံ)တို့သည် (ဥပါဒါန်)ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်နေသည်ဟုဆို၏။ ထို ကံတို့သည် ဥပါဒါန်ကပ်သော ကာယ၊ ဝစီ၊ မနော စေတနာ(ကံ)တို့ဖြင့် အားထုတ်မှုကြောင့် ဖြစ်ပေါ်ရသည်။ ဥပါဒါန်ကို ဉာဏ်ဖြင့် ကောက်တတ် ပါက မိမိ၏ကာယ၊ ဝစီ၊ မနော စေတနာ (ကံ)တို့တွင် (ဥပါဒါန်)ကိုမိလျှင် အကြောင်းကို သိမ်းဆည်းနိုင်သော ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်ကို ရလေသည်။

ထို့ကြောင့် မြင်၊ ကြား၊ နံ၊ စား၊ ထိ၊ တွေးတို့တွင် ဥပါဒါန် ကပ်၊ မကပ်ကို နှလုံးသွင်း ဆင်ခြင်ခြင်းဖြင့် ဥပါဒါန်ကပ်တာကို နောက်မှသတိဖြင့် အသိ လိုက်နိုင်လျှင်လည်း သိစိတ်ဖြစ်ပါက ဥပါဒါန်စိတ်မရှိတော့ချေ။ ဥပါဒါန် ဖြစ်ပျက် သိမှုကမဂ်ဖြစ်၏။ စိတ်သည် တစ်ကြိမ်တွင် နှစ်စိတ် ပြိုင်မဖြစ်ပေ။ ဥပါဒါန်ကပ်သောအချိန်တွင် ဥပါဒါန်ကိုသိနိုင်သော ဉာဏ်မဖြစ်ပေါ်သေး။ သတိဖြင့်အသိလိုက်နိုင်သောအချိန်တွင်လည်း ဥပါဒါန် မရှိတော့ချေ၊ ချုပ်ပြီးဖြစ်၏။ ဥပါဒါန်ပါဝင်သောစိတ်သည် ကိလေသဝဋ်ဖြစ်၍ အသိ လိုက်ခြင်းဖြင့် ကိလေသဝဋ် တဒင်္ဂ်ချုပ်လေသည်။ ကိလေသဝဋ်ချုပ်လျှင် ကမ္မဝဋ်ချုပ်၏။ ကမ္မဝဋ်ချုပ်ပါက နောက်ဘဝ၊ နောက်ခန္ဓာဆိုသော ဝိပါကဝဋ်ချုပ်ကာ သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲ ရပ်တော့သည်။ မြင်မှုအပေါ်တွင်

(၂၇)

ဥပါဒါန်မကပ်တာကို သိနိုင်လျှင်လည်း သတိဖြင့်အသိလိုက်ခြင်းကြောင့် မောဟချုပ်၏။ မောဟမရှိသည်ကို မောဟမရှိမှန်းသိလျှင်လည်း သတိ ပဋ္ဌာန် ဖြစ်ပါသည်။ ဤသို့ဖြင့် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်နှင့် ဝဋ်(၃)ပါး လည်ပုံရပ်ပုံကို ခန္ဓာဉာဏ် ရောက်သိမြင်နိုင်လေသည်။

(၉) ဥပါဒါန် နှင့် အကြောင်းတရား

မြင်၊ ကြား၊ နံ၊ စား၊ ထိ၊ တွေးတို့တွင် အာရုံနှင့် ဒွါရတိုက်မှုကြောင့် ဖြစ်သောခန္ဓာသည် အကျိုးခန္ဓာသာဖြစ်သည်။ ဝိပါက်ခန္ဓာဟုလည်း ခေါ်၏။ ၎င်းတွင် အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်တို့ မပါဝင်သေးချေ။ ယင်းအကျိုး ခန္ဓာအပေါ်တွင် အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်ဖြစ်သော ကိလေသာဝင်ပါက ကာယ၊ ဝစီ၊ မနောသင်္ခါရဖြင့် အားထုတ်မှုကြောင့် ကံမြောက်ပြီး အကြောင်း တရား ဖြစ်ပေါ်ရလေသည်။ ယင်းအကြောင်းတရားသည် နောက်ဘဝ၊ နောက် ခန္ဓာကို ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် ဝိပဿနာသည် အကျိုးခန္ဓာမှ အကြောင်းတရား မဖြစ်ပေါ်အောင် နှလုံးသွင်းရခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုသို့ နှလုံးသွင်းနိုင်ရန် အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်ဆိုသော အကြောင်းတရား တို့ကို သိမ်းဆည်း နိုင်ရပေမည်။

ယင်းအကြောင်းတရား (၃)ပါးတို့တွင် ဥပါဒါန်သည် ထင်ရှားသဖြင့် သိမ်းဆည်းရန် လွယ်ကူနိုင်လေသည်။ ထို့ကြောင့် မြင်၊ ကြား၊ နံ၊ စား၊ ထိ၊ တွေးတို့တွင် ဥပါဒါန်ကပ်၊ မကပ်ကို သတိထားကြည့်ပါက ပယ်ရမည့် အကြောင်းတရားတို့ကို ပထမဦးစွာ ဉာဏ်ဖြင့် သိမ်းဆည်းနိုင်ပေမည်။

စွဲလမ်းနိုင်ရာဖြစ်သော စက္ခုဝိညာဏ် (မြင်သိမှု)အပေါ်တွင် ဥပါဒါန် ကပ်ပါက အကြောင်းတရားဖြစ်၍ ဥပါဒါန် မကပ်ပါက အကျိုးခန္ဓာသာ

(၂၈)

ဖြစ်လေသည်။ ထို့အတူ ရုပ်၊ ဝေဒနာ၊ သညာ၊ သင်္ခါရတို့အပေါ်တွင်လည်း ဥပါဒါန် ကပ်ပါက အကြောင်းတရားများဖြစ်ကြပြီး ဥပါဒါန်မကပ်ပါက အကျိုး ခန္ဓာများသာ ဖြစ်ကြလေသည်။

ထိုသို့ အကျိုးတရားရုပ်နာမ်တို့ကို ပိုင်းခြားသိမြင်နေခြင်းသည် အကြောင်းတရား (အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်)ကို ပယ်နေခြင်းလည်း ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ဥပါဒါန်ကို သိမ်းဆည်းနိုင်ခြင်းသည် ပစ္စယပရိဂ္ဂဟ ဉာဏ်ကိုရသည့်အပြင် အကြောင်းတရား (သမုဒယ)ကိုပါ တဒင်္ဂပယ်နိုင် လေသည်။ ဤသို့ဖြင့် အကျိုးတရား ရုပ်နာမ်တို့အပေါ်တွင် လက္ခဏာ(၃)ပါး တင်၍ ပွားများနှလုံးသွင်းရင်း ဝိပဿနာဉာဏ်များ အဆင့်ဆင့်ရင့်ကျက် ကာ မဂ်ဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ်ဖြင့် နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက် ပြုနိုင်ကြပေမည်။

“ ဥပါဒါန် နှင့် အနတ္တ ”

ဥပါဒါန်သည် သူ့သဘောသူဆောင်၏။ မြင်သမျှ၊ ကြားသမျှ၊ နံသမျှ၊ စားသမျှ၊ ထိသမျှကို ဥပါဒါန်က မယူချေ။ မနောမှာရှိသော ဥပါဒါန်က သူကြိုက်ရာကိုသာ စွဲယူ၏။ ဥပမာ ထမင်းနှင့် ဟင်းစားသောအခါ ဥပါဒါန်သည် ထမင်းစားနေသော်လည်း ထမင်း၏အရသာကို မယူချေ။ ဟင်း၏ အရသာကိုသာ စွဲယူပြီး စိတ်ထဲမှာ ကောင်း၊ မကောင်း မနောကံ ဖြစ်ပေါ် လေသည်။ ထို့အတူ မြင်သမျှ၊ ကြားသမျှကိုလည်း ဥပါဒါန်က မစွဲပါ။ ဥပါဒါန်နှင့် မစွဲပါက မြင်ကာမျှ၊ ကြားကာမျှသာဖြစ်လေသည်။ ထို့ထက် စိတ်မှာ အပို မဖြစ်ပါ။ ဥပါဒါန်ကပ်သော မြင်မှု၊ ကြားမှုတို့ကိုသာ စိတ်မှာ စွဲလမ်း သွားခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ဥပါဒါန်သည် သူ့သဘောသူဆောင်ပြီး သူ့အလိုအတိုင်း သူကြိုက်ရာကိုသာ စွဲယူကြောင်း သတိပဋ္ဌာန်ရှိလျှင် ဥပါဒါန်၏ အနတ္တသဘောကို ကိုယ်ပိုင်ဉာဏ်ဖြင့် သိမြင်နိုင်ပေမည်။

(၂၉)

ထိုအခါ ငါ့အလိုမဟုတ်ပဲ ဥပါဒါန်နှင့် စွဲလမ်းမှုသာဖြစ်ကြောင်းကို ဓမ္မသဘာဝအရှိအတိုင်း ယထာဘူတကျကျ ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါသဘောကို ကျော်လွန်အောင် ထိုးထွင်း သိမြင်နိုင်ပေမည်။

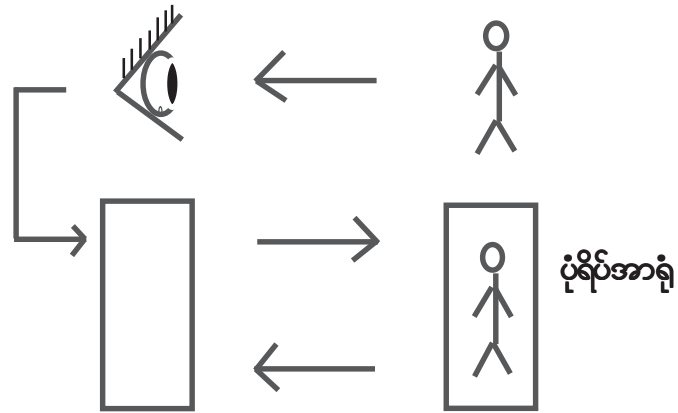
(၁၀) အတွင်းရှုပါ

ဝိပဿနာဆိုတာ အတွင်းရှုရသည်ဟု ပြောကြပါသည်။ အတွင်းဟု ဆိုသဖြင့် မိမိ၏ကိုယ်ခန္ဓာအတွင်းထဲကို စိုက်ကြည့်ကြပါသည်။ မိမိ၏ကိုယ်ထဲ ရင်ထဲမှာ အဓိကအနေဖြင့် နှလုံးသားထဲကို စိုက်ကြည့်ပြီး နှလုံးသွေးတွေကျ နေတယ်၊ တလျှပ်လျှပ်ဖြစ်နေတယ်စသည်ဖြင့် ပြောကြပါသည်။ ယင်းတို့သည် သမုတိနယ်က အရပ်ပြော အတွင်းရှုခြင်းဖြစ်ပါသည်။

ပရမတ်နယ်မှာ အတွင်းရှုခြင်းသည် မနောဒွါရနှင့် ဓမ္မာရုံဖြစ်ပါသည်။ မျက်စိကိုပိတ်ပြီး ရွှေတိဂုံစေတီတော်ကြီးကို အာရုံပြု ဆင်ခြင်လိုက်ပါ။ ရွှေတိဂုံစေတီတော်ကြီး၏ပုံရိပ်သည် ဓမ္မာရုံမှာပေါ်၍ မနောမှဆင်ခြင်စိတ်ဖြင့် သိခွင့်ရခြင်းဖြစ်သည်။ ယင်းသည် အတွင်းသဘောကို ဆင်ခြင်ရှုမှတ်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဝိပဿနာရှုရာတွင် အတွင်းရှုဆိုသည်မှာ ကိုယ်တွင်း မဟုတ်ပဲ မနောရှိစိတ်နှင့် ဓမ္မာရုံဆိုသော အာရုံသဘောတို့ကို ဆိုလိုခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ မျက်စိ၊ နား၊ နှာ၊ လျှာ၊ ကိုယ်ဆိုသော တခါး (၅)ပေါက်ကိုပိတ်၍ မနောပေါက် မှသာ ရှုရခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ယင်းကိုပင် အတွင်းရှုပါဟု ပြောခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

(၁၁) မနောဒွါရနှင့် ဓမ္မာရုံပုံစံ (Diagram)

(မျက်စိ၊ နား၊ နှာ၊ လျှာ၊ ကိုယ်) (အဆင်း၊ အသံ၊ အနံ့၊ အရသာ၊ အထိ)

(မနောဒွါရ)
စိတ် + ဥပါဒါန်

(ဓမ္မာရုံ)
ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ၊ ခြပ်။

စက္ခုဒွါရနှင့် ရူပါရုံ၊ သောတဒွါရနှင့် သဒ္ဓါရုံ၊ ယာနဒွါရနှင့် ဂန္ဓာရုံ၊ ဇိဝှာဒွါရနှင့် ရသာရုံ၊ ကာယဒွါရနှင့် ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံဆိုသော အာရုံလက်ခံရာ ဒွါရ (၅)ခုနှင့် အာရုံ (၅)ခုကို အသိများကြသော်လည်း မနောဒွါရနှင့်ဓမ္မာရုံကို အသိနည်းကြပါသည်။ သို့သော် ဝိပဿနာရှုပွားမှုတွင် မနောဒွါရနှင့်ဓမ္မာရုံသည် အဓိကကြပါသည်။

မျက်စိသည် ပြင်ပ သမုတိနယ်တွင်ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ၊ ခြပ်၊ ဝတ္ထုနှင့် တိုက်ဆိုင်သောအခါ မျက်စိတွင် အဆင်းမြင်စိတ် ပေါ်ပါသည်။ ပရမတ် နယ်သည် မျက်စိမှစပါသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် မျက်စိသည် အဆင်း ကိုသာ သိပါသည်။ ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ (ပညတ်)တို့ကို မသိပါ။ မျက်စိတွင်

အဆင်းမြင်စိတ်ပေါ်သည်နှင့် တစ်ပြိုင်နက် မနောဒွါရတွင်လည်း သိစိတ် ပါသည်။ ယင်းသည် ဓမ္မနိယာမ (law of nature) ဖြစ်ပါသည်။ သို့သော် မနောဒွါရတွင် သိစိတ်ပေါ်သော်လည်း ထင်ထင်ရှားရှား မသိနိုင်သေးချေ။ ယင်းကို ဓမ္မာရုံ အနေဖြင့် အာရုံပြုမှသာ မနောမှ (ဆင်ခြင်စိတ်)ဖြစ်ပြီး ပုံသဏ္ဍာန် အမည်နာမတို့ဖြင့် ထင်ထင်ရှားရှား သိခွင့်ရခြင်းဖြစ်ပါသည်။

ထို့ကြောင့် မျက်စိမှမြင်သော်လည်း မနောကဆင်ခြင်၍ သိရခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ထိုသို့ မျက်စိမှမြင်၍ မနောကသိမှုဖြစ်စဉ်ကို နားလည် သဘော ပေါက်ပါက နား၊ နှာခေါင်း၊ လျှာ၊ ကိုယ်တို့နှင့် သက်ဆိုင်ရာ အာရုံတို့၏ သိမှုဖြစ်စဉ်တို့တွင်လည်း တစ်သဘောတည်း အတူတူပင်ဖြစ်လေသည်။ နားကကြား၍ မနောကသိ၏၊ နှာခေါင်းကနံ၍ မနောကသိ၏၊ လျှာကစား၍ မနောကသိ၏၊ ကိုယ်ကထိ၍ မနောကသိ၏။ သို့သော် အတွေးသိမှုဖြစ်စဉ်တွင် မနောသည် ပြင်ပမှအာရုံကို မယူတော့ဘဲ ပုံတွင်ပြထားသည့်အတိုင်း မနောသည် ဓမ္မာရုံမှာပေါ်သော အာရုံကိုသာ ဆင်ခြင်ပြီး သိခွင့်ရခြင်းဖြစ်လေသည်။

မျက်စိမှ မြင်စိတ်သည် မြင်သော်လည်း ကွဲကွဲပြားပြား မသိနိုင်ချေ။ ယင်းသည် အာရုံကို လက်ခံရာဌာန (Receptor) သဘောမျိုးသာဖြစ်၏။ အမှန်တကယ်သိရခြင်းမှာ မနောဒွါရတွင် ဆင်ခြင်စိတ်ဖြစ်ပေါ်ပြီး အမည်နှင့် ပုံသဏ္ဍာန်တို့ကို သိသောစိတ်ကြောင့် ဖြစ်လေသည်။ မျက်စိသည် အဆင်း (ရူပါရုံ)နှင့်သာ ဆက်ဆံ၏။ နားသည် အသံ(သဒ္ဒါရုံ)၊ နှာခေါင်းသည် အနံ့(ဂန္ဓာရုံ)၊ လျှာသည် အရသာ(ရသာရုံ)၊ ကိုယ်သည် အထိ(ဖေါဋ္ဌဗ္ဗာရုံ) စသည်ဖြင့် သူ့ဒွါရနှင့် သူ့အာရုံအလိုက် (ပစ္စုပ္ပန်)တည့်တည့်နှင့် ဆက်ဆံ ကြသော်လည်း မနောဒွါရသည် (အာရုံအားလုံး)နှင့်ဆက်ဆံပါသည်။ သို့သော် တွေးသိမှုဖြစ်စဉ်တွင် ဓမ္မာရုံနှင့် သာဆက်ဆံ၍ (အတိတ်၊ အနာဂတ်၊ ပစ္စုပ္ပန်)

အာရုံအားလုံးကို ဓမ္မာရုံအနေဖြင့် သိခွင့်ရခြင်းဖြစ်ပါသည်။

ထို့ကြောင့် လက်တွေ့တွင် မနော၌ စိတ်ဖြစ်မှသာ သိခြင်းဖြစ်သည်။ မနောဒွါရမှာ ဖြစ်သောစိတ်သည် အာရုံကိုသာ သိရလေသည်။ ထို့ကြောင့် အာရုံနှင့် စိတ်သာရှိ၏။ ဤသို့ဆိုလျှင် ပြင်ပသမုတိနယ်မှာ ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ၊ ဒြပ်၊ ဝတ္ထုရှိပြီး မျက်စိကမြင်၍ သိရသည်မှာ ပရမတ်နယ်မှ အာရုံသဘောကို သာစိတ်က သိခွင့်ရခြင်း ဖြစ်လေသည်။ သို့သော် အာရုံကို (အာရုံ)လို့ အမှန် မသိနိုင်ပါ။ ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ၊ ဒြပ်၊ ဝတ္ထုအဖြစ် အယူမှား အထင်မှား၏။ ထိုသို့ ဖြစ်ရခြင်းမှာ မနော၌ ဖြစ်ပေါ်သောစိတ်တွင် (ဥပါဒါန်)ပါဝင်သွားသော ကြောင့်ဖြစ်သည်။ စိတ်သည် ဥပါဒါန်နှင့်အတူယှဉ်တွဲ၍ ဖြစ်ပေါ်လာသည်။

အမှန်တကယ် သိမှုဖြစ်စဉ်တွင် မြင်စိတ်သည် အဆင်းအာရုံကိုသာ သိသင့်ပါသော်လည်း ဥပါဒါန်ပါဝင်သွားသောကြောင့် (အာရုံ)ကို ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ၊ ဒြပ်၊ ဝတ္ထုပြု၍ အခိုင်အမာ အနှစ်သာရအားဖြင့် သိခြင်း ဖြစ်လေသည်။ ဥပမာ - ရုပ်ရှင်ပိတ်ကား၊ တီဗွီဖန်သားပြင်တို့ အပေါ်တွင် အဆင်းပုံရိပ်တို့သာ ပေါ်ပါသည်။ သို့သော် မနောမှသိစိတ်တွင် (ဥပါဒါန်) ပါဝင်သွားသောကြောင့် ယင်းပုံရိပ်တို့ကို ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ၊ ဒြပ်၊ ဝတ္ထု အနေဖြင့် အမှန်တကယ် အစစ်ထင်ပြီး အယူမှားခြင်း ဖြစ်လေသည်။

ပုထုဇဉ်တို့၏သိမှုဖြစ်စဉ်တွင် မနောဒွါရ၌ စိတ်နှင့်ဥပါဒါန်ဖြစ်ပေါ်၏။ ဥပါဒါန်ဟုဆိုသော်လည်း မူလတရားနှစ်ပါးဖြစ်သော (အဝိဇ္ဇာနှင့် တဏှာ) တို့ ပါဝင်၏။ ယင်းတရားနှစ်ပါးသည် အဓိကကြိုးကိုင်ဖြစ်၏။ အဝိဇ္ဇာ - အမှန်မသိမှု၊ တဏှာ - နှစ်သက်မှု၊ ဥပါဒါန် - စွဲလမ်းမှုတို့၏ အစွမ်းကြောင့် အာရုံကို ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ၊ ဒြပ်၊ ဝတ္ထုပြု၍ အခိုင်အမာ အနှစ်သာရအားဖြင့် သိမြင်သွားခြင်း ဖြစ်လေသည်။

(မနောဒွါရ)	(ဓမ္မာရုံ)
စိတ် + ဥပါဒါန် (သမုဒယသစ္စာ)	ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ (ပညတ်)
ဝိပဿနာဉာဏ် (မဂ္ဂင်ငါးပါး)	အာရုံ နာမ်ရုပ် (ဒုက္ခသစ္စာ)
မဂ်ဉာဏ် (မဂ္ဂသစ္စာ)	နိဗ္ဗာန် (နိရောဓသစ္စာ)

တရားနှလုံးသွင်း ပွားများသောအခါ ဝိပဿနာဉာဏ်သည် မနောဒွါရမှာ ဖြစ်၏။ ထိုအခါ မနောဒွါရတွင် (တစ်ချိန်၌ နှစ်စိတ်ပြိုင်) မဖြစ်နိုင်သောကြောင့် အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန် (သမုဒယသစ္စာ)ဖြစ်ခွင့် မရတော့ချေ။ မဂ္ဂင်တရား ပွားများသောကြောင့် ဓမ္မာရုံမှာ ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ (ပညတ်)အမြင်များ ချုပ်ပျောက်ပြီး (ပရမတ်)ရုပ်နာမ်ပေါ်၏။ ထိုရုပ်နာမ်အပေါ် အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တလက္ခဏာဝင်ပြီး ဒုက္ခသစ္စာထိုက်သော ရုပ်နာမ် ဆင်းရဲအမှန်ကို နိရောဓသစ္စာဆိုက်အောင် နှလုံးသွင်းပွားများခြင်းဖြစ်လေသည်။

(၁၂) အာရုံကကျေးဇူးပြုမှု စိတ်ဖြစ်တယ်

မျက်စိနှင့် အဆင်းတိုက်ပါက မြင်စိတ်ဖြစ်ပေါ်သည်ဟု စာလိုသိလွယ်သော်လည်း တကယ့်လက်တွေ့တွင် ငါမြင်သာဖြစ်နေကြပါသည်။ အရိုသဘာဝမှာ အဆင်းအာရုံက ကျေးဇူးပြုမှုသာ မြင်စိတ်ဖြစ်ပေါ်ရပြီး သိကြရခြင်းဖြစ်ပါသည်။ အဆင်းအာရုံ(ရုပ်)က အကြောင်းတရားဖြစ်၍ မြင်စိတ်(နာမ်)က အကျိုးတရား ဖြစ်ပါသည်။ ရုပ်နာမ် အကြောင်းအကျိုးမျှသာဖြစ်သည်။

သို့သော် သမုတိနယ်တွင် မိမိမှာ အမြဲရှိနေသောစိတ်ဖြင့် ပြင်ပအကြောင်းအကျိုးတို့ကိုသာ ဝေဖန်စိစစ်နေကြခြင်း ဖြစ်သည်။ ကျန်အရာများကို အကြောင်းအကျိုးလို့ ဝေဖန်သုံးသပ်တတ်ကြသော်လည်း မိမိစိတ်ကိုတော့ အကြောင်းအကျိုးလို့ မမြင်ပါ။ အမြဲရှိနေသည်ဟုသာ ထင်ကြပါသည်။

(၃၄)

ထို့ကြောင့် အာရုံကကျေးဇူးပြုမှသာ စိတ်ဖြစ်ပေါ်ရသည်ကို ကိုယ်ပိုင် သိမြင် နိုင်အောင် ကြိုးစား နှလုံးသွင်းအားထုတ်ရပေမည်။

သမ္မုတိနယ်အသိနှင့် ပရမတ်နယ်အသိတို့သည် အလွန်ကွာခြား ပါသည်။ ဥပမာ အခန်းတစ်ခုထဲတွင် ဘာပစ္စည်းမှ မထားပါနှင့်၊ ထိုအခန်းထဲသို့ တစ်ဦးဦးအား ဘာရှိသလဲလို့ အကြည့်ခိုင်းပါက ဘာမှမရှိကြောင်း ပြောပေ လိမ့်မည်။ သမ္မုတိနယ်အားဖြင့် မှန်ပါသည်။ ပရမတ်နယ်အသိတွင် စိတ်ဖြစ်နေ သမျှ အာရုံရှိပါသည်။ အခန်းထဲတွင်လည်း ဘာမှမရှိတာ မဟုတ်ပါ။ အာရုံတို့ ရှိနေပါသည်။ ထို့ကြောင့် စိတ်တို့ဖြစ်ပေါ်နေပြီး ဘာမှမရှိတာကို အာရုံအနေဖြင့် သိခွင့်ရခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ အကယ်၍ ဘာမှမရှိပါက ဘာစိတ်မှလည်း ဖြစ်ပေါ်မည် မဟုတ်ပါ။ အာရုံရှိနေ၍ စိတ်ဖြစ်ပြီး သိခွင့်ရနေခြင်းဖြစ်ပါသည်။

(၁၃) အာရုံ

အာရုံဆိုသည်မှာ (စိတ်၊ စေတသိက်)တို့၏ ကျက်စားရာကို ခေါ်သည်။ အဆင်း၊ အသံ၊ အနံ့၊ အရသာ၊ အထိ၊ သဘောတရား စသည်တို့သည် သဘာဝတရားများ ဖြစ်ကြပါသည်။ ယင်းတို့ကို စိတ်၊ စေတသိက်တို့ဖြင့် သိသောအခါမှ အာရုံတို့ ဖြစ်လာကြသည် ။ ထိုအခါ အဆင်းသည် ရူပါရုံ၊ အသံသည် သဒ္ဒါရုံ၊ အနံ့သည် ဂန္ဓာရုံ၊ အရသာသည် ရသာရုံ၊ အထိသည် ဖေါဋ္ဌဗ္ဗာရုံ၊ သဘောတရားသည် ဓမ္မာရုံဖြစ်လေသည်။

- (၁) အာရုံသည် သိရရုံ (သဘောမျှ)သက်သက်သာ ဖြစ်၏။
- (၂) ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ၊ ဒြပ်၊ ဝတ္ထု အစိုင်အခဲသဘောမျိုးမရှိ၊
(ဒြပ်မဲ့၊ ဝတ္ထုမဲ့) ဖြစ်၏။
- (၃) မှန်မှာ (ပုံရိပ်)ပေါ်သလို အကြောင်းတိုက်ဆိုင်မှသာ ဖြစ်ပေါ်၍
အကြောင်း ကင်းလျှင် ချုပ်ပျောက်၏။ (အမြဲမရှိ)သောသဘောဖြစ်၏။

(၃၅)

(၄) အခိုင်အမာမရှိ၊ အနှစ်သာရမရှိ၊ အမာခံသဘောမျိုး လုံးဝမရှိပါ။

(၅) ငါ၊ ငါ့ဥစ္စာအဖြစ်မှ သုဉ်းဆိတ်သော (သုညတ)သဘောရှိ၏။

“ အဝိဇ္ဇာက အာရုံကို ဖုံးတယ် ”

မြင်၊ ကြား၊ နံ၊ စား၊ ထိ၊ တွေးတို့တွင် မျက်စိသည် အဆင်းအာရုံနှင့်သာ ဆက်ဆံသည်။ နားသည် အသံ၊ နှာခေါင်းသည် အနံ့၊ လျှာသည် အရသာ၊ ကိုယ်သည် အထိ၊ မနောသည် သဘောအာရုံတို့နှင့်သာ ဆက်ဆံနိုင်ကြ သော်လည်း အဝိဇ္ဇာသည် ထိုထိုအာရုံတို့ကို (အာရုံ)မှန်း မသိနိုင်အောင် ဖုံးကွယ်ထား၏။ ထို့ပြင် ထိုအာရုံတို့ကို ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ၊ ဒြပ်၊ ဝတ္ထုအနေဖြင့် အသိမှားအောင် လှဲစား ဖော်ပြနိုင်လေသည်။ ထို့ကြောင့် အဝိဇ္ဇာ၏ အစွမ်း သတ္တိသည် မြင်၊ ကြား၊ နံ၊ စား၊ ထိ၊ တွေးတို့တွင် အာရုံကို အာရုံလို့ အရှိကိုအရှိ အတိုင်း အမှန်ကိုမသိမြင်အောင် ဖုံးလွှမ်းခြင်းကိစ္စကို လုပ်ကိုင်လေသည်။ အဝိဇ္ဇာအဖုံးသည် အလွန်လုံပါသည်။ ထို့ပြင် ရုပ်နာမ် ဒုက္ခသစ္စာကို ဖုံးကွယ်၍ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်၊ ကံဆိုသော သမုဒယသစ္စာကို ဖြစ်စေပါသည်။

“ ဒိဋ္ဌိက အာရုံကို အခိုင်အမာယူတယ် ”

မြင်၊ ကြား၊ နံ၊ စား၊ ထိ၊ တွေးတို့တွင် အဝိဇ္ဇာသည် အာရုံကို အမှန်မသိ အောင်ဖုံး၍ ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ၊ ဒြပ်၊ ဝတ္ထုအနေဖြင့် အသိမှားအောင် လှဲစား ထားနိုင်ပါသည်။ သို့သော် အဝိဇ္ဇာသည် မျက်လှဲပြုသူနှင့် တူ၏။ မဟုတ်သည်ကို အဟုတ်ထင်အောင်သာ လုပ်နိုင်ပါသည်။ လူတိုင်းကို ယုံအောင်တော့ မလုပ် နိုင်ပါ။ မျက်လှဲကြည့်သူတို့တွင် မသိသူသာယုံ၏။ သိသူမှာ မျက်စိနှင့်မြင်တိုင်း မယုံပါ။ လိမ်နေသည်ကို ဉာဏ်မြင်ဖြင့် သိမြင်သောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။ ထို့အတူ ဒိဋ္ဌိရှိသူသာ အဝိဇ္ဇာ၏ လှဲစားသည့်အတိုင်း ယုံ၍ ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ၊

(၃၆)

ဒြပ်၊ ဝတ္ထုအဖြစ် အခိုင်အမာယူ၏။ ဒိဋ္ဌိမရှိသူမှာ အဝိဇ္ဇာ၏လှဲစားမှုမှ လွတ်မြောက်၏။ ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ၊ ဒြပ်၊ ဝတ္ထုဟု အခိုင်အမာ မစွဲယူတော့ချေ။ ဆင်ခြင်လိုက်သည်နှင့် အာရုံကို အာရုံလို့ အမှန်အတိုင်း သိမြင်လေသည်။ ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါအယူကို ဒိဋ္ဌိဖြင့် (ပြင်းစွာ)စွဲလမ်းခြင်း ဥပါဒါန်မှ လွတ်မြောက်လေသည်။

“ တဏှာက အာရုံကို ဆာတယ် ”

မြင်၊ ကြား၊ နံ၊ စား၊ ထိ၊ တွေးတို့တွင်ရှိသော အဆင်း၊ အသံ၊ အနံ့၊ အရသာ၊ အထိဆိုသည့် ကာမဝတ္ထုတို့ကို (အာရုံ)အနေဖြင့် ဆာလောင်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ကောင်းတာတွေကို မြင်ချင်၊ ကြားချင်၊ နမ်းချင်၊ စားချင်၊ ထိတွေ့ချင်တာတို့သည် အာရုံကို တောင်းတခြင်း၊ လိုချင်ခြင်း၊ ဆာလောင်ခြင်း စသည်တို့ဖြစ်၍ အာရုံနောက်လိုက်ခြင်းပင် ဖြစ်လေသည်။ အာရုံကို ဆာလောင်ခြင်းကြောင့် အာရုံနောက်လိုက်ခြင်းသည် တဏှာ၏လက်ချက်ပင် ဖြစ်သည်။

တဏှာကို မပယ်ရသေးသမျှ အကြောင်းတိုက်ဆိုင်လျှင် ဖြစ်ပေါ်၏။ တဏှာဖြစ်တာကို မကြောက်နှင့်၊ ဖြစ်ပေါ်လာသော တဏှာကို မသိလိုက်မှာသာကြောက်ရပေမည်။ သတိဖြင့် မဂ္ဂင်အသိ လိုက်နိုင်သည်နှင့် တဏှာချုပ်၏။ တဏှာချုပ်သည်ကို သိမှလည်း နိရောဓဆိုက်၏။ တဏှာဖြစ်ပေါ်သော်လည်း သတိနှင့်မဂ္ဂင်အသိလိုက်နိုင်ပါက (တဏှာချုပ်ရာ) တဒင်္ဂ နိရောဓဆိုက်ပါသည်။ (တဏှာသည် စူပါဂလူးကော်နှင့်တူသည်။ ကော်ကို လက်ဖြင့်သုတ်ပါက လက်ကိုသာကပ်ပေမည်။ အဝိဇ္ဇာအဖုံးကိုသာဖွင့်လိုက်ပါ။ တဏှာကော်ခြောက်ပေမည်။)

“ အာရုံကို အာရုံလို့သိရန် ခက်တယ် ”

အာရုံကို အာရုံလို့ အမှန်သိရန် မလွယ်လှပါ။ အာရုံကို ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ၊

(၃၇)

ဒြပ်၊ ဝတ္ထုအားဖြင့် တဏှာ၊ မာန၊ ဒိဋ္ဌိတို့ဖြင့် စွဲကြပါသည်။ ယင်းသည် ကိလေသဝဋ် ဖြစ်သော အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်တို့၏ လက်ချက်ဖြစ်သည်။ အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်ထူနေသမျှ အာရုံလို့ အမှန်မသိနိုင်ချေ။ အာရုံကိုအမှန်သိရန် အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်တို့ကို ဝိပဿနာပညာ မဂ်ပညာဖြင့် ပယ်ရလေသည်။ သမ္မုတိနယ်တွင် ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ၊ ဒြပ်၊ ဝတ္ထု အနေဖြင့် (မျက်မြင်) ဆက်ဆံ ကြသော်လည်း (ဉာဏ်မြင်)တွင် အာရုံလို့ အမှန်သိမြင် နှလုံးသွင်းနိုင် ပါက သမ္မာဒိဋ္ဌိ ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ အနေဖြင့် မျက်မြင် ပြောဆိုဆက်ဆံရသော်လည်း သတ္တဝါအယူမှ ဉာဏ်မြင်ဖြင့် လွတ်မြောက် သောကြောင့် မဂ္ဂင်သတိဖြင့် (သမုဒယ) ကိလေသာကို ပယ်နိုင်သဖြင့် နိရောဓဆိုက်ခြင်း ဖြစ်လေသည်။

ကံချုပ်ရာ

ကံဆိုသည်မှာ အားထုတ်လုပ်ဆောင်မှု (action)ပင်ဖြစ်သည်။ ကာယ (ကိုယ်)ဖြင့်အားထုတ်မှု (bodily action) ဝစီ (နှုတ်)ဖြင့်အားထုတ်မှု (verbal action) နှင့် မနော (စိတ်)ဖြင့်အားထုတ်မှု (mental action) တို့ ဖြစ်ပါသည်။ ၎င်းတို့ကိုပင် အရပ်သုံးစကားအနေဖြင့် ကာယကံ၊ ဝစီကံ၊ မနောကံဟူ၍ ပြောဆိုကြပါသည်။ စေတနာ ဟံ ဘိက္ခဝေ ကမ္မံဒါမိဟု ဘုရားရှင်သည် စေတနာသည် ကံပါပဲဟု ဟောကြားတော်မူခဲ့ပါသည်။ သို့သော် ဘုရား ရဟန္တာတို့တွင် စေတနာကြောင့် တရားဟောခြင်း၊ ဆွမ်းဘုန်း ပေးခြင်းစသည့် ကာယကံ၊ ဝစီကံ၊ မနောကံတို့ဖြစ်ကြသော်လည်း အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်မရှိသည့်အတွက် နောက်ဘဝ၊ နောက်ခန္ဓာကို အကျိုးပေးမည့် ကံမဖြစ်တော့ပါ။ ပြောကာမျှ၊ လုပ်ကာမျှ၊ တွေးကာမျှဆိုသော ကြံယာ

(၃၈)

သဘာဝသာ ဖြစ်လေသည်။ မိမိတို့မှာမူ စေတနာအပေါ်မှာ ကိုယ့်အလို အတိုင်း ဥပါဒါန်ကပ်၍ အားထုတ်သောကြောင့် ကံမြောက်ခြင်းဖြစ်ပါသည်။

ထို့ကြောင့် ကံချုပ်လိုလျှင် (ကာယကံ၊ ဝစီကံ၊ မနောကံ ပြုမဲ့ကြံ ဥပါဒါန်ကို သတိပြု)ဆိုသော ပခုက္ကူဆရာတော်ဘုရားကြီး၏ သတိပေးဆုံးမသည့် အတိုင်း သတိပြုရပေမည်။ မြင်၊ ကြား၊ နံ၊ စား၊ ထိ၊ တွေးတို့တွင် ဥပါဒါန်မရှိ ပါက မနောကံချုပ်နေသည်ကို ကိုယ်တိုင်သိမြင်အောင် အားထုတ်ရပေမည်။

မနောကံ

ကာယကံ၊ ဝစီကံ၊ မနောကံတို့တွင် ကာယကံနှင့် ဝစီကံသည် အလွန် ထင်ရှားပါသည်။ သို့သော် မနောကံမြောက် မမြောက်ကို သတိမရှိပါက ပိုင်းခြားမသိပါ။ ဥပမာ လမ်းလျှောက်သွားသောအခါ မြင်သည့်အရာတိုင်းကို မနောကံမဖြစ်ပါ။ လမ်းပေါ်တွင် မြေကြီးများ၊ ကျောက်ခဲများ၊ သစ်ပင်များ၊ လူများ၊ ကား၊ စက်ဘီး၊ ဆိုင်ကယ်များ၊ ခြံစည်းရိုးများ၊ အိမ်များစသည်တို့ကို မြင်ရ သော်လည်း အများအားဖြင့် မနောကံမမြောက်ပါ။ လှသောပန်းပွင့်ကိုမြင် ပါမှ ‘ပန်းကလေးကလှလိုက်တာလို့’ စိတ်မှာနှစ်သက်စွဲလမ်းမှု ဥပါဒါန်ဖြစ်ကာ မနောကံမြောက်ခြင်းဖြစ်သည်။ ကျန်သည့်အရာတို့မှာ မျက်စိမှမြင် သော်လည်း မြင်ကာမျှသာဖြစ်၍ မနောကံမမြောက်ပါ။ ဤသို့ဖြင့် မျက်စိက မြင်သော်လည်း မနောမှ ဥပါဒါန်ကပ်ပါမှကံမြောက်၍ ဥပါဒါန်မကပ် ပါက ကံမမြောက်သည်ကို သတိရှိပါက ပိုင်းခြားသိမြင်နိုင်ပေမည်။

အများအားဖြင့် လူကိုကြည့်သော်လည်း လူမမြင်ပဲ အဝတ်အစား ဥပါဒါန်ကပ်သူက အဝတ်အစားကိုမြင်၏။ စိန်နားကပ် ဥပါဒါန်ကပ်သူက

စိန်နားကပ်မြင်၏။ ဆံပင်ပုံစံ ဥပါဒါန်ကပ်သူက ဆံပင်မြင်၏။ လက်ကိုင်အိပ်
ဥပါဒါန်ကပ်သူက လက်ကိုင်အိပ်မြင်၏။ ဖိနပ် ဥပါဒါန်ကပ်သူက ဖိနပ်မြင်၏။
ကိုယ်ဥပါဒါန်ကပ်ရာကိုသာ မိမိစိတ်မှာ မနောက်မြောက်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

ဥပါဒါန် နှင့် သညာ

ဆွမ်းကြွေးပွဲတစ်ခုတွင် ဟင်းမျိုးစုံစားခဲ့ရ၏။ သို့သော် ဆိတ်သား ဟင်းကို
အလွန်နှစ်သက်ခဲ့၏။ ထို့ကြောင့် ဆိတ်သားဟင်းကောင်းကြောင်း စိတ်မှာ အလွန်
ပြောချင်နေ၏။ ပြောလည်းပြောဖြစ်၏။ အခြားဘာဟင်းများ ပါသေးလည်းဟု
မေးပါကလည်း သညာသိဖြင့် ကြက်သား ဝက်သား ဟင်းရည် စသည်ဖြင့်
ပြန်ပြောနိုင်ပါသည်။ ၎င်းသညာသိသည် မေး၍ပြောပြခြင်းသာ
ဖြစ်သည်။ ဥပါဒါန်မကပ်သောသညာဖြစ်၍ စိတ်မှာ ပြောချင်သော
မနောက် ပင်မမြောက်ပါ။ မေး၍သာပြောရခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့်
ဥပါဒါန်ကပ်သည်တို့ကိုသာ မနောက်မြောက်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

ဥပါဒါန်မကပ်ပါက ဉာဏ်ဖြင့်ယှဉ်၍ အကျိုးရှိပါက ပြောမည်။
အကျိုးမရှိပါက မပြောပါ။ ဥပါဒါန်ကပ်ပါက အကျိုးရှိ မရှိ မစဉ်းစားနိုင်ပဲ
မပြောရမနေနိုင်တာကလွဲလို့ ဆိုသည့်အတိုင်း တဇ္ဇတ်ထိုးပြောကြလေသည်။
အကျိုးမဖြစ်ပါကလည်း ငါကမှန်တာပြောတာပဲ ဟု မလျော့တမ်း ပြောတတ်
ကြပါသည်။ ယင်းတို့သည် ဥပါဒါန်ကြောင့် ကာယကံ၊ ဝစီကံ၊ မနောက်
မြောက်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ပခုက္ကူဆရာတော်ဘုရားကြီးက ကာယကံ၊
ဝစီကံ၊ မနောက် ပြုမဲ့ကြံ ဥပါဒါန်ကိုသတိပြု ဟု ဆုံးမဟောကြားခြင်း ဖြစ်သည်။
(ဥပါဒါန်သည် ဖားကိုမြွေခဲသကဲ့သို့ အာရုံကို မလွတ်တန်းစွဲယူထား၏။)

(၁၄) ဥပါဒါန် နှင့် သတိ

၁။ ဥပါဒါန်ပစ္စယာကမ္မဘဝ ဥပါဒါန်ကပ်၍ကာယကံ၊ ဝစီကံ၊ မနောကံပြုသောကြောင့် ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်ကံဖြစ်၏။	၁။ သတိ၊ ဝီရိယအစွမ်းကြောင့် သမာဓိဖြစ်၊ ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာသိ၊ သမ္မာသင်္ကပ္ပလုပ်၊ သမ္မာဒိဋ္ဌိဖြစ်၊ သမ္မာဝါစာ၊ သမ္မာကမ္မန္တ၊ သမ္မာအာဇီဝ ပြည့်စုံ၏။
--	---

၂။ သမုဒယလမ်း	၂။ မဂ္ဂင်လမ်း
၃။ ကံလမ်း	၃။ ဉာဏ်လမ်း
၄။ အစုန်လမ်း	၄။ အဆန်လမ်း
၅။ အတ္တ	၅။ အနတ္တ
၆။ နှောင်ဖွဲ့မှု (အကောင်းအဆိုး)	၆။ လွတ်မြောက်မှု
၇။ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် (သံသရာ)လည်လမ်း	၇။ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် (သံသရာ)ရပ်လမ်း
၈။ သညာသိ (ပုဂ္ဂိုလ်သိ၊ သတ္တဝါသိ)	၈။ ပညာသိ(သတ္တဝါမရှိသောအသိ)
၉။ Structure အသိ	၉။ Function အသိ

၁၀။ Mover, Thinker	၁၀။ Moving, Thinking
<p>၁၁။ အယူမှား၊ အမှတ်မှား၊ အသိမှား သတိသည် အာရုံတစ်ခုကို အောက်မေ့ခြင်းဖြစ်၍ ဥပါဒါန်သည် အာရုံတစ်ခုကို ပြင်းစွာစွဲလမ်းခြင်းဖြစ်သည်။ ဥပမာ လမ်းဖြတ်ကူးသော အခါ လမ်းဟိုဘက်ဒီဘက်ကြည့်ခြင်းသည် သတိရှိသောကြောင့်ဖြစ်ပါသည်။ သတိသည် အန္တရာယ်ကင်း မကင်းစသည့် အာရုံတို့ကို ဉာဏ်ဖြင့်ယှဉ်ကာ အောက်မေ့နိုင်ပါသည်။ ဥပါဒါန်သည် ဖားကို အစာငတ်နေသည့်မြွေက မလွတ်တန်း ခဲထားသကဲ့သို့ အာရုံကို မလွတ်တန်း ပြင်းစွာ စွဲယူထားခြင်း ဖြစ်သည်။ အမှားအမှန်ကို ခွဲခြားနိုင်ခြင်း မရှိပါ။</p>	

သတိသည် စောင့်ရှောက်ခြင်းကိစ္စရှိ၍ ဥပါဒါန်သည် မထိမ်းသိမ်း နိုင်ခြင်းသဘောရှိသည်။ သတိဖြင့် ကားလမ်းကူးပါက ကားအန္တရာယ် မဖြစ်အောင် စောင့်ရှောက်ခြင်းသည် သတိသာဖြစ်ပါသည်။ ငါမဟုတ်ပါ။ ငါရှိသော်လည်း သတိမရှိပါက အန္တရာယ်ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ ဥပါဒါန်ဖြစ်ပါက အန္တရာယ်ရှိသည် မရှိသည်ကို သတိမထားနိုင်တော့ပါ။ လုပ်ချင် ပြောချင် သည့်ဇောဖြင့် မထိန်းနိုင် မသိမ်းနိုင်တော့ပဲ သတိလွတ်ကာ ဉာဏ်မယှဉ်ဘဲ တဖွတ်ထိုးလုပ်ကြခြင်းဖြစ်သည်။

သတိရှိပါက ကိလေသာမှ လွတ်မြောက်မှုသဘောရှိ၍ ဥပါဒါန်ဖြစ်ပါက ကိလေသာဖြင့် နှောင်ဖွဲ့မှုသဘောရှိသည်။ ဥပမာ နှစ်သက်ဖွယ် သာယာဖွယ် အာရုံအပေါ်တွင် စွဲလမ်းမှုဥပါဒါန်ဖြစ်ပါက လိုချင်သည့်လောဘ၊ မရပါက ဒေါသတို့ဖြင့် နှောင်ဖွဲ့ခြင်း ခံရပါသည်။ ထိုအချိန်တွင် သတိရှိလိုက်သည်နှင့် တဒင်္ဂအားဖြင့် လောဘဒေါသတို့ကို လျော့ပါးစေပါသည်။ ထိုသတိသည် သီလချိုးဖောက်၍ အပါယ်ကျလောက်သော ကာယကံ ဝစီကံတို့ကို မဖြစ် ပေါ်အောင် စောင့်ရှောက်နိုင်ပါသည်။ သတိရှိပါက အကြောင်းအကျိုးကို အနတ္တဉာဏ်ဖြင့်သိမြင်၍ ဥပါဒါန်ကပ်ပါက ကိုယ့်အလိုအတိုင်း အတ္တဖြင့် လုပ်ဆောင်ကြလေသည်။

အတ္တသည် ကိုယ့်အလိုအတိုင်းဖြစ်သည်ဟု ထင်မြင်ခြင်းဖြစ်သည်။ အနတ္တသည် အကြောင်းအားလျော်စွာသာ အကျိုးတရားတို့သည် ဖြစ်ပေါ် ကြသည်ဟု အမှန်အတိုင်းသိမြင်ခြင်းဖြစ်သည်။ မိမိအလိုအတိုင်း ကိုယ့်အလို အတိုင်းဖြစ်နေကြသည် မဟုတ်ပါ။ မိမိသည် အကြောင်းတရားတို့ကိုသာ ဖြည့်ဆည်းရပါသည်။ အကြောင်းတရားတို့ ပြည့်စုံသည်နှင့် အကျိုးတရား တို့သည် သူ့သဘောသူဆောင်ကာ ဖြစ်ပေါ်လာသည်ကို အမှန်အတိုင်း

(၄၂)

သတိနှင့် မှန်စွာအောက်မေ့နိုင်ပါက ဖြစ်ပေါ်လာသော အကျိုးတရား တို့အပေါ်တွင် ငါ၊ ငါ့ဥစ္စာလို့ အတ္တဖြင့်စွဲယူသိမ်းပိုက်ခြင်း မပြုတော့ပေ။

သတိရှိပါက အာရုံ(နာမ်ရုပ်)သိမြင်၍ ဥပါဒါန်ဖြစ်ပါက ငါ သူတစ်ပါး ပုဂ္ဂိုလ် သတ္တဝါအနေဖြင့် သိမြင်သည်။ သတိရှိပါက သံသရာမှ လွတ်မြောက် နိုင်၍ ဥပါဒါန်ဖြစ်ပါက သံသရာနှင့် နှောင်ဖွဲ့ရလေသည်။

သတိကို ဝီရိယဖြင့် ဦးစွာထူထောင်ရပါသည်။ သတိ၊ ဝီရိယဘာဝနာ အစွမ်းကြောင့် သမာဓိဖြစ်ပေါ်လာသောအခါ သမာဓိအစွမ်းဖြင့် သတိသည် ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာအောက်မေ့နိုင်သော (သမ္မာ)သတိဖြစ်လာလေသည်။ ဥပါဒါန်သည် ရုပ်နာမ် အာရုံ၏သဘောအမှန်ကို မသိခြင်း (အဝိဇ္ဇာ)ကြောင့် တွယ်တာမှု (တဏှာ)ဖြစ်ကာ ပြင်းစွာ စွဲလမ်းမှု (ဥပါဒါန်)ဖြစ်ရလေသည်။ ဥပါဒါန်ကြောင့် ကမ္မဘဝ(ကံ)ဖြစ်ကာ ဇာတိ၊ ဇရာမရဏဖြင့် မွေးသေ သံသရာ လည်ရခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

တဏှာသည် အစေးခါတ် (စူပါဂလူးကော်)နှင့်တူ၍ တွေ့ထိရာ အာရုံကို မလွတ်တန်း စွဲယူကပ်ထားမှုသည် ဥပါဒါန် (attachment) ဖြစ်သည်။ ဥပါဒါန်ကို ပယ်ချင်ပါက တဏှာကိုပယ်ရပေမည်။ သို့သော် တဏှာကို တိုက်ရိုက်ပယ်၍မရပါ။ ဥပမာ စူပါဂလူးကော်ကို အဝတ်နှင့် သုတ်ပါက သုတ်ရာအဝတ်ကို ကပ်ပေမည်။ ထို့ကြောင့် စူပါဂလူးကော်ကို မသုတ်ပါနှင့်။ ကော်ဘူးအဖုံးကိုသာ ဖွင့်ထားလိုက်ပါက စူပါဂလူးကော် သည် သူ့သဘော သူ့ဆောင်ကာ ခြောက်သွားပေမည်။ ကော်ခြောက်ပါက ထိတွေ့ ရာကို မကပ်နိုင်တော့ပေ။ ထို့အတူ တဏှာကို တိုက်ရိုက်မပယ် ပါနှင့်၊ အဝိဇ္ဇာအဖုံးကိုသာ ဖွင့်လိုက်ပါ။ တဏှာသည် သူ့သဘောသူ့ဆောင်ကာ ချုပ်ပျောက်သွားပေမည်။ တဏှာချုပ်ပါက ဥပါဒါန်ချုပ်၏။ ဥပါဒါန်ချုပ်

ပါက ကံချုပ်ကာ ဇာတိချုပ်၏။ မွေးသေ သံသရာရပ်၏။ ထိုအခါ ဆင်းရဲကုန်ရာ ငြိမ်းရာသို့ ရောက်ပေမည်။ ယင်းကိုပင် နိဗ္ဗာန်ချမ်းသာဟု အမည်ပေးထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

အတ္တသည် မမြဲသည်ကို မြဲတယ်၊ ထာဝစဉ် မတည်တံ့သည်ကို တည်တံ့တယ်ဟု အမြင်မှား အထင်မှား (wrong view or false belief) ရှိသည်။ အနတ္တသည် မမြဲသောနာမ်ရုပ်ကိုလည်း မမြဲဟုသိ၏။ ထာဝစဉ် အမြဲရှိနေသော နိဗ္ဗာန် (အငြိမ်းခါတ်)ကိုလည်း အမြဲရှိတယ်ဟု အမှန် သိ၏။ အမြင်မှန် အယူမှန် (right view or right understanding) ရှိ၏။

ထို့ကြောင့် မမြဲသည်ကို မမြဲဟု၎င်း၊ မြဲသည်ကို မြဲသည်၎င်း မှန်မှန် ကန်ကန် အရှိကိုအရှိအတိုင်း ပိုင်းခြားသိမြင်သဖြင့် ထာဝစဉ်ငြိမ်းသော (နိဗ္ဗာန်)သဘော ကို နားလည်တန်ဖိုးထားကာ အသိဉာဏ်ပညာဖြင့် နေထိုင်နိုင်လေသည်။

သမုတိနယ်တွင် ပြုလုပ်သူ စဉ်းစားသူတို့အနေဖြင့် မျက်မြင်ပြောဆို သုံးစွဲနေရသော်လည်း ပရမတ်နယ်တွင်ဉာဏ်မြင်ဖြင့် ပြုလုပ်ခြင်း စဉ်းစား ခြင်းတို့သာရှိပါသည်။ ပြုလုပ်ခြင်း စဉ်းစားခြင်းတို့ မရှိပါက ပြုလုပ်သူ စဉ်းစား သူတို့လည်း မရှိတော့ပါ။

(No mover behind moving, No thinker behind thinking, No sufferer behind suffering)

သညာသိဆိုသည်မှာ သမုတိနယ်တွင် တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး ဆက်ဆံရန် အများသူငါ ပြောဆိုနေကြသော ငါ၊ သူတစ်ပါး၊ ယောကျ်ား၊ မိန်းမ၊ သားသမီး၊ တိုက်၊ အိမ်၊ ကား စသည်တို့ဖြစ်ကြပါသည်။ သညာသိဖြစ်သော နာမပညတ် တို့၏နောက်မှ ကောင်းတယ် မကောင်းဘူး ကြိုက်တယ် မကြိုက်ဘူး စသည်ဖြင့်

လောဘဒေါသတို့သည် ဆက်တိုက်လိုက်ကြပါသည်။ သညာသိမှ ဝိညာဏ်သိ အဆင့်သို့ တတ်လှမ်းနိုင်ပါက ဝိညာဏ်သိတွင် သိရုံသက်သက်မျှသာ ဖြစ်သောကြောင့် ဥပေက္ခာသာဖြစ်ပေါ်ပါသည်။

ဥပေက္ခာသည် အဝိဇ္ဇာဖြင့်ယှဉ်သလို ဝိဇ္ဇာဖြင့်လည်းယှဉ်ပါသည်။ ဝိညာဏ်သိ ဥပေက္ခာသည် အဝိဇ္ဇာဖြင့်ယှဉ်သည်ဖြစ်၍ ဝိညာဏ်သိမှ ပညာသိဖြစ်အောင် နှလုံးသွင်း အားထုတ်ရပါသည်။ ရုပ်နာမ် အကြောင်းအကျိုး တို့ကို သစ္စာ (၄)ပါးနှင့်စပ်၍ ပိုင်းခြားသိမြင်ပြီး နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုနိုင် မှသာ ပညာသိဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဝိပဿနာလုပ်ငန်းသည် သညာသိမှ ဝိညာဏ်သိ၊ ဝိညာဏ်သိမှ ပညာသိရောက်အောင် အဆင့်ဆင့်တက်၍ ပွားများအားထုတ်ခြင်း ဖြစ်လေသည်။

ပစ္စုပ္ပန်သာရှိပါသည်။

သမုတိနယ်တွင် စောတယ် နောက်ကျတယ်လို့ အချိန်ဖြင့် သတ်မှတ် ချက်ရှိကြသော်လည်း သဘာဝပရမတ်နယ်တွင် စောတယ် နောက်ကျ တယ် မရှိပါ။ ပစ္စုပ္ပန်သာရှိပါသည်။ ဥပမာ လက်ခုပ်တီးကြည့်ပါ။ လက်ခုပ်သံသည် စော၍လည်း မထွက်ပေါ်နိုင်သလို နောက်ကျ၍လည်း မထွက်နိုင်ပါ။ ပစ္စုပ္ပန်တည့်တည့်သာ ဖြစ်ပေါ်နိုင်သောတရားဖြစ်ပါသည်။ ပရမတ်နယ်တွင် စောခြင်း နောက်ကျခြင်းမရှိပါ။ အကြောင်းတရားတို့၏ ပြည့်စုံခြင်း၊ မပြည့်စုံခြင်းသာရှိပါသည်။ ထို့အတူ စကားပြောသံရှိပါက ကြားမှုသည် နောက်ကျ၍လည်း မကြားနိုင်သလို စော၍လည်းကြားလို့ မရပါ။ မြင်မှု၊ ထိမှု၊ စားမှု၊ တွေးမှုတို့သည်လည်း အားလုံးပစ္စုပ္ပန်များသာ ဖြစ်ကြ ပါသည်။ အတိတ်ကို တွေးမှု အနာဂတ်ကို ကြံစည်မှုတို့သည်လည်း ပစ္စုပ္ပန်တွင်

ဖြစ်ပေါ်နေခြင်းသာ ဖြစ်သည်။ သတိမမူသောကြောင့် ပစ္စုပ္ပန်မှန်း အမှန် မသိမြင်နိုင်ပဲ အတိတ် အနာဂတ်တို့ဖြင့် အချိန်၏နှောင်ဖွဲ့မှုခံနေရခြင်းဖြစ် ပါသည်။ အတိတ် အနာဂတ်ဆိုသည်မှာ မနောတွင် အကြောင်းအကျိုးအားဖြင့် ဆင်ခြင်မှုသဘောသာ ဖြစ်သည်။ ၎င်းတို့သည်လည်း ပစ္စုပ္ပန်တရားများသာ ဖြစ်ကြပါသည်။

အမှန်ကိုမြင်နိုင်လျှင် သဘာဝတရားတို့သည် ပစ္စုပ္ပန်သာဖြစ်ကြ ပါသည်။ ပစ္စုပ္ပန်တိုင်း ခဏအားဖြင့် ဖြစ်ပေါ်ချုပ်ပျောက်နေခြင်းသာဖြစ်သည်။ ဥပမာ အိမ်မှာဧည့်သည်လာပါက ခဏသာဖြစ်၍ ဧည့်သည်နှင့်ပတ်သက်၍ စိတ် အနှောက်အယှက် တစ်စုံတစ်ခုမျှ မဖြစ်နိုင်ပါ။ သို့သော် အမြဲနေမည် ဆိုပါက စိတ်အနှောက်အယှက် ဖြစ်ရပေမည်။

ထို့အတူ မြင်၊ ကြား၊ နံ၊ စား၊ ထိ၊ တွေး တို့တွင် အာရုံနှင့်စိတ်တို့ကို ဧည့်သည်ပမာ ပစ္စုပ္ပန်ခဏအနေဖြင့် သိမြင်နိုင်ပါက မြင်ကာမျှ၊ ကြား ကာမျှ သဘောသာဖြစ်မည်။ ထိုအခါ စွဲလမ်းမှု ဥပါဒါန်ကင်းပေမည်။ အိမ်မှာ အမြဲနေမည်သဘောကဲ့သို့ မနောအိမ်မှာ ဥပါဒါန်နှင့်အမြဲ စွဲယူထား ပါက စိတ်အနှောက်အယှက်ဖြစ်ရပေမည်။ ဧည့်သည်၏ပင်ကိုယ်သဘော သည် ခဏသာဖြစ်ပါသည်။ ကြာကြာမနေတတ်ကြပါ။ မိမိက ဥပါဒါန်ဖြင့် ဆွဲခေါ်ထားခြင်းကြောင့်သာ မနောအိမ်မှာ ရှိနေခြင်းဖြစ်ပါသည်။

ထို့ကြောင့် သဘာဝတရားတို့ကို ပစ္စုပ္ပန်ဟု အမှန်သိမြင်ပါက မမြဲသည့်သဘော၊ အခိုင်အမာ အနှစ်သာရ မရှိသည့်သဘောတို့ကို ကိုယ်ပိုင်သိမြင်ပြီး ဆုံးဖြတ်ချက်ချနိုင်ပေမည်။

(၁၅) သတိ ပညာ သာသနာ

သာသနာ၏ အနှစ်သည် သတိပညာ ဖြစ်ပါသည်။ သတိသည် သမ္မာသတိဖြစ်၍ သမာဓိမဂ္ဂင်ထိုက်ပြီး ပညာသည် သစ္စာ (၄)ပါးကိုသိမြင်သော သမ္မာဒိဋ္ဌိ မဂ္ဂင်ပညာဖြစ်ပါသည်။ သမ္မာသတိသည် အာရုံအမှန်တို့ကို အရှိကိုအရှိအတိုင်း ယထာဘူတကျကျ မှန်စွာ အောက်မေ့နိုင်ပါသည်။

သမ္မာဒိဋ္ဌိ ဖြစ်သော ပညာမဂ္ဂင်သည် အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တလက္ခဏာတို့ဖြင့် မှန်စွာ ကြံစည်သုံးသပ်နိုင်ပြီး သစ္စာလေးပါးကို သိမြင်သောကြောင့် ငါငါ့ဥစ္စာ အနေဖြင့် စွဲလမ်းသော ဒိဋ္ဌိတဏှာ ကိလေသာတို့မှ လွတ်မြောက်မှု ချမ်းသာ ဝိမုတ္တိရသကို ပေးစွမ်းနိုင်လေသည်။ ကိလေသာတို့မှ လွတ်မြောက်ပါကလည်း အနာဂတ်ခန္ဓာတို့မှလည်း တပြိုင်နက် လွတ်မြောက်ပြီး ဖြစ်လေသည်။

အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် တဏှာဆိုသော ကိလေသာ အကြောင်းတရား ရှိမှ ဘဝခန္ဓာတို့သည်လည်း အကျိုးတရားအနေဖြင့် ဖြစ်ပေါ်ရသည်။ ကိလေသာ အကြောင်း ချုပ်ပါက ခန္ဓာအကျိုးတို့သည်လည်း ချုပ်ငြိမ်းခြင်း ဖြစ်ရလေသည်။ အကြောင်းရှိမှ အကျိုးဖြစ်ရ၍ သံသရာလည်ခြင်းဖြစ်သည်။ အကြောင်းချုပ် ပါက အကျိုးချုပ်ရသောကြောင့် သံသရာရပ်ခြင်းသည် ဓမ္မနိယာမသဘော ဖြစ်သော ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် တရားတော်ပင် ဖြစ်ပါသည်။

“ဘာရ သူတ္တန်တရားတော်” (မဟာစည် စာရာတော်ဘုရားကြီး)

(ကောက်နှုတ်ချက်)

ဘာရသုတ်သည် ခန္ဓဝဂ္ဂသံယုတ်ပါဠိတော်၊ ခန္ဓသံယုတ်၊ ဘာရဝဂ်၌ ပါရှိ၍ သာဝတ္ထိပြည် ဇေတဝန်ကျောင်းတော်၌ ဘုရားရှင် ဟောကြားတော်မူ ခဲ့ပါသည်။ ရဟန်းတို့

- (၁) ဝန်ကိုင်း (ဘာရ)
- (၂) ဝန်ဆောင်သမားကိုင်း (ဘာရဟာရ)
- (၃) ဝန်ယူကြောင်းကိုင်း (ဘာရာဒါနံ)
- (၄) ဝန်ချထားခြင်းကိုင်း (ဘာရနိက္ခေပနံ) ဟောကြားအံ့။

ထိုတရားကိုနာကုန်လော့။

(၁) ဝန်ဟူသည်မှာ အဘယ်နည်း။

ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ ငါးမျိုးတို့ဟု ဆိုအပ်၏။ ရုပ်ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ၊ ဝေဒနာ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ၊ သညာဥပါဒါနက္ခန္ဓာ၊ သင်္ခါရဥပါဒါနက္ခန္ဓာ၊ ဝိညာဏ်ဥပါဒါ နက္ခန္ဓာတို့တည်း။

(၂) ဝန်ဆောင်သမားဟူသည်မှာ အဘယ်နည်း။

ပုဂ္ဂိုလ်ဟု ဆိုအပ်၏။ ဤသို့ အမည်ရှိ၏။ ဤသို့ အနွယ်ရှိ၏ဟု ဆိုရသော ပုဂ္ဂိုလ်ပင်တည်း။

(၃) ဝန်ယူကြောင်းဟူသည်မှာ အဘယ်နည်း။

ကာမ၌ တပ်မက်မှု ‘ကာမတဏှာ’၊ ဘဝ၌တပ်မက်မှု ‘ဘဝတဏှာ’၊ ဘဝပြတ်ခြင်း၌ တပ်မက်မှု ‘ဝိဘဝတဏှာ’ ဖြစ်၏။ ဘဝသစ်ကိုဖြစ်စေနိုင်သော စွဲမက်မှုနှင့်တကွဖြစ်သော ထိုထိုအာရုံတို့ကို အလွန်နှစ်သက်တတ်သော တဏှာပင်တည်း။

(၄) ဝန်ချထားခြင်းဟူသည်မှာ အဘယ်နည်း။

ထိုတပ်မက်မှု တဏှာသာလျှင် အကြွင်းမဲ့ကင်းပြတ်ချုပ်ငြိမ်းခြင်း (အသေသဝိရာဂနိရောခေါ)၊ စွန့်ခြင်း(စာဂေါ)၊ အကြင်ဝေးစွာစွန့်ခြင်း (ပဋိနိဿဂေါ)၊ လွတ်ခြင်း(မုတ္တိ)၊ မတွယ်တာခြင်း(အနာလယော)ဖြင့် တဏှာကို ပယ်စွန့်ခြင်းတည်း။

“ခန္ဓာ နှင့် ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ”

ခန္ဓာဆိုတဲ့ပုဒ်ဟာ ဥပါဒါနဆိုတဲ့ပုဒ်နဲ့ တွဲစပ်လိုက်တဲ့အခါ ဥပါဒါ နက္ခန္ဓာဖြစ်လာတယ်။ ဥပါဒါနဆိုတာ စွဲလမ်းမှုပဲ။ ဒါကြောင့် (စွဲလမ်းမှု၏ အာရုံ)ဖြစ်တဲ့ တရားစုကို (ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ)လို့ခေါ်တယ်။ တဏှာနဲ့ ဒိဋ္ဌိနဲ့ စွဲလမ်းနိုင်တဲ့ လောကီတရားအစုတွေလို့ ဆိုလိုပါတယ်။

စွဲလမ်းမှု၏အာရုံ (မဖြစ်တဲ့) မဂ်ဖိုလ် စိတ်၊ စေတသိက်ဆိုတဲ့ (လောကုတ္တရာ)တရားတွေကတော့ (ခန္ဓာသာ)မည်၏။ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ (မမည်ဘူး)။ မဂ်ဖိုလ်ဖြစ်ခဲ့မှ ပါဝင်တဲ့တရားတွေကတော့ ဝေဒနာ၊ သညာ၊ သင်္ခါရ၊ ဝိညာဏ်ဆိုတဲ့ နာမ်ခန္ဓာ (၄)ပါးရှိတယ်။ (ရုပ်ခန္ဓာတော့မရှိဘူး)။

(ဥပါဒါန်၏ အာရုံ)ဖြစ်တဲ့ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ ဆိုတာတွေကတော့ ရုပ်၊ ဝေဒနာ၊ သညာ၊ သင်္ခါရ၊ ဝိညာဏ် (ငါးပါး)လုံးရှိတယ်။ ဘာဆိုတဲ့ ဝန်ထုတ် ဝန်ပိုးတရားတွေက (ဥပါဒါန်၏အာရုံ)ဖြစ်တဲ့(လောကီရုပ်နာမ်ခန္ဓာ)တွေ ချည်းပဲ။ (လောကုတ္တရာခန္ဓာ)တွေ မပါဘူး။ ဒါကြောင့် ဒီမှာ ခန္ဓာလို့ သာမည မဟောဘဲ ဥပါဒါနပုဒ်နဲ့ အထူးပြုပြီး(ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ)လို့ ဟောထားပါတယ်။ လေးလံတဲ့(ဝန်ဆိုတာ) တဏှာ၊ ဒိဋ္ဌိတို့နဲ့ ငါ၊ ငါ့ဥစ္စာလို့ (စွဲလမ်းနိုင်တဲ့ လောကီ ခန္ဓာငါးပါး) တရားတွေလို့ ဆိုပါတယ်။

“ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ ခေါ်ရပုံ”

စွဲလမ်းတာက ဥပါဒါန်၊ အစွဲလမ်းခံရတာက ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ။
 ငါ၊ ငါ့ဥစ္စာအနေနဲ့ စွဲလမ်းတာကို ဒိဋ္ဌပါဒါန်၊ ကာမုပါဒါန်ခေါ်တယ်။
 အဲဒီလို စွဲလမ်းနိုင်တဲ့ တရားတွေကို ဥပါဒါနက္ခန္ဓာလို့ ပြဆိုထားပါတယ်။
 အဲဒါတွေက ရုပ်၊ ဝေဒနာ၊ သညာ၊ သင်္ခါရ၊ ဝိညာဏ်ဆိုတဲ့
 ခန္ဓာ ငါးပါးတရားတွေပါပဲ။ ဒီ(ခန္ဓာငါးပါး)ဟာ အတ္တကောင်၊ အသက်ကောင်
 မဟုတ်ဘူး။ (သဘောတရား)မျှပါပဲ။ ဒါပေမဲ့ (ဒိဋ္ဌပါဒါန်)ကြောင့် အတ္တကောင်၊
 အသက်ကောင် (ငါကောင်)လို့ ခန္ဓာငါးပါးကို အထင်လွဲပြီး စွဲလမ်းနေကြတယ်။
 ဒါကြောင့် အဲဒီခန္ဓာငါးပါးတရားတွေကို ဥပါဒါနက္ခန္ဓာလို့ခေါ်တယ်။

“အတ္တစွဲမြတ်ပုံ”

သတိပဋ္ဌာန်နည်းအရ ဒွါရ(၆)ပါးက ဖြစ်တိုင်းသော (ရုပ်နာမ်)တွေကို
 ရှုကောင်းပါတယ်။ မျက်စိကမြင်တာ၊ နားကကြားတာ၊ နှာခေါင်းကနံတာ၊
 လျှာကစားတာ၊ ကိုယ်ကထိတာ၊ စိတ်ကကြံစည်စိတ်ကူးတာကို ဖြစ်တိုင်း
 ရှုနေရင် ရှုမှတ်ရတဲ့ (အာရုံ)နဲ့ ရှုမှတ်(သိ)နေတာဖြစ်တဲ့ (ရုပ်နာမ်)နှစ်ပါး
 မျှသာ ဖြစ်တယ်။ ရှုမှတ်နေရင်း (အကြောင်း)ရုပ်နာမ်နဲ့ (အကျိုး)ရုပ်နာမ်
 မျှသာရှိတယ်ဆိုတာကိုလည်း ကိုယ်ပိုင်ဉာဏ်နဲ့သိရပြန်တယ်။

အဲဒီနောက် (အာရုံ)ရော (စိတ်)ရော မှတ်ရင်း ပျောက်ပျောက်သွားတာ
 တွေ့ရတဲ့အတွက် (မမြဲ)ဘူးလို့လည်း သိရတယ်။ ဆင်းရဲချည်းပဲလို့လည်း
 သိရပြန်တယ်။ (သူ့သဘော)အတိုင်း ဖြစ်ပျက်နေတဲ့ သဘောတရားချည်းပဲ၊
 အနတ္တတရားတွေပဲလို့လဲ သိရပြန်တယ်။ အဲဒီတော့ အတ္တကောင်၊ ငါကောင်
 လို့ စွဲလမ်းစရာကို မရှိတော့ဘူး။ ခဏမစဲ ဖြစ်ပျက်နေတဲ့ သဘောတရားမျှ
 ချည်းပဲလို့ ဒီလိုသဘောကျပြီး (ကိုယ်ပိုင်ဉာဏ်) ဖြစ်ပေါ်လာပါတယ်။

(၅၀)

မျက်စိ၊ နား၊ နှာ၊ လျှာ၊ ကိုယ်၊ စိတ်ဆိုတဲ့ (၆)ဒွါရမှာ ဖြစ်တိုင်းလိုက်ပြီး မပြတ်ရှုမှတ်နေတော့ (သဘောမှန်)တွေကို အကုန်လုံးသိပြီး ရုပ်ရယ် နာမ်ရယ် ဖြစ်တယ် ပျက်တယ်လို့ အထူးစဉ်းစား ဆင်ခြင်နေဖို့ မလိုတော့ဘူး။

ပေါ်လာတဲ့(အာရုံ)ရော၊ မှတ်သိနေတဲ့ (စိတ်)ရော (အသစ်အသစ်) ဖြစ်ပေါ်ပြီး ပျောက်ပျက်တဲ့အနေနဲ့ပဲ ထင်ပေါ်သွားပါတယ်။ ဖြစ်ခိုက်မှာ ရှုမှတ်နေရုံနဲ့ အမှန်အတိုင်းသိနေရင် စဉ်းစားဆင်ခြင်ဖို့ မလိုတော့ပါဘူး။

ရှုမှတ်ခါစ ပုဂ္ဂိုလ်ကတော့ ပိုင်းပိုင်းခြားခြား မသိနိုင်သေးပေမဲ့ (သမာဓိဉာဏ်)အားကောင်းလာတဲ့အခါ လှမ်းတဲ့အပေါ်မှာ ပေါ့ပြီးကြွလာတဲ့ (သဘောလေး)ကတစ်ခြား၊ မှတ်သိတဲ့ (သဘောလေး)ကတစ်ခြား ကွဲပြားပြီး ထင်ပေါ်လာတယ်။ အဲဒါ ရုပ်နဲ့နာမ် ကွဲလာတယ်။ သိစရာနဲ့ သိတာ နှစ်မျိုးပဲ ရှိတယ်။ (အာရုံရုပ်)နဲ့ မှတ်သိတဲ့ (စိတ်) ကွဲပြားပြီး သိလာတယ်။ သူ့အခိုက်အတန့်နဲ့သူ (အသစ်အသစ်) ဖြစ်ပေါ်နေတဲ့ (ရုပ်နာမ်)မျှသာ ရှိတာပဲလို့ ရှုမှတ်နေရင်း ကိုယ်ပိုင်ဉာဏ်နဲ့ ပိုင်းခြားသိလာတယ်။ အဲဒါက နာမရူပပရိစ္ဆေဒဉာဏ်ပဲ၊ အဲဒီဉာဏ်ဖြစ်ရင် အတ္တစွဲဟာ ကင်းတော့တာပါပဲ။

အဲဒီဉာဏ်နောက်က အစဉ်အတိုင်းရှုမှတ်ပြီး အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တ သဘောတွေကို ပိုင်ပိုင်နိုင်နိုင်သိမြင်လို့ ဝိပဿနာဉာဏ် ရင့်သန်ပြည့်စုံတဲ့ အခါမှာ အရိယာမဂ်ဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်လာတယ်။ အဲဒီကျမှ အတ္တစွဲလုံးလုံး ကင်းသွားတော့တယ်။

“ ပုဂ္ဂိုလ်ဆိုတာ အမည်ပညတ်မျှသာဖြစ်သည် ”

လောကဝေါဟာရမျှဖြင့် ပုဂ္ဂိုလ်ကို ဝန်ထမ်းဆောင်သူဟု မြတ်စွာ ဘုရားက ဟောတော်မူခဲ့ပါတယ်။ လောကမှာ လူအများက အမှတ်ပြုထားပြီး အဲဒီလိုဟောမှ အများကနားလည်ကြမယ်။ အဲဒီလိုမဟောပဲ ခန္ဓာဝန်ကို

ခန္ဓာတွေက ထမ်းဆောင်နေတယ်လို့ဟောရင် နားလည်ကြမှာမဟုတ်ဘူး။ ဒါကြောင့် လောကဝေါဟာရအတိုင်း ဟောတော်မူခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

ဒါပေမဲ့ ဝန်ထုပ်ဆိုတာလည်း ခန္ဓာငါးပါး၊ ဝန်ထမ်းသမားဆိုတာလည်း ခန္ဓာငါးပါးပဲဆိုတော့ တစ်ချို့က သဘောမကျနိုင်ဘူး။ အဲဒီလိုသဘောမကျရင် ကောင်းစားချမ်းသာစေလိုတဲ့ ခန္ဓာတွေက ဝန်ထုပ်(တဏှာ၊ ဥပါဒါန်ပါတယ်)၊ ချမ်းသာအောင် ပြုလုပ်နေတဲ့ ခန္ဓာတွေက ဝန်ထမ်းလို့ ဒီလိုခွဲပြီး မှတ်ပေတော့။

“ တဏှာက အာရုံကို ဆာတယ် ”

တဏှာက အာရုံကို ဆာလောင် တောင့်တတဲ့သဘောပဲ။ လှပတဲ့ အဆင်းအာရုံမြင်ရင် နှစ်သက်တောင့်တမိတာဟာ ခန္ဓာဝန်ကို လက်ခံ ယူလိုက်တာပဲ။ နှစ်သက်လိုချင်တဲ့ တဏှာဖြစ်ရင် အဲဒီအာရုံကို (စွဲလမ်း) သွားတယ်။ (ဥပါဒါန်)ပဲ။ စွဲလမ်းတော့ ကိုယ့်အလိုအတိုင်း ပြည့်စုံအောင် ပြုလုပ်တယ်။ သင်္ခါရနဲ့ ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်ကံတွေဖြစ်ပြီပေါ့။ အဲဒီကံကြောင့် စွဲလမ်းရင် သေတဲ့အခါ ဘဝသစ် ခန္ဓာတွေ ဖြစ်ပေါ်လာတယ်။ ဒါကြောင့် မြင်တဲ့ အဆင်းကို လိုချင်တဲ့တဏှာဖြစ်ရင် ခန္ဓာဝန်ကို လက်ခံယူတယ်။ တဏှာတစ်ခုက အကြောင်းညီညွတ်ရင် (ဥပါဒါန်၊ ကံ) တွေဖြစ်ပြီး ဘဝသစ် (ခန္ဓာဝန်)တစ်ခုကို ဖြစ်စေနိုင်တယ်။ ဒါကြောင့် တဏှာကို ဝန်ယူကြောင်းလို့ ဆိုပါတယ်။

“ အာရုံကို အာရုံလို့ မသိတာ အဝိဇ္ဇာ ”

မြင်ရလို့ဖြစ်စေ၊ ကြားရလို့ဖြစ်စေ ကောင်းတယ်ထင်ရင် သာယာ နှစ်သက်မှုကတော့ ဖြစ်တော့တာပဲ။ အဲဒီမှာ ကောင်းတယ်ထင်တာက အဝိဇ္ဇာပဲ။ အဝိဇ္ဇာဆိုတာ (အာရုံ၏အမှန်သဘော)ကို ဖုံးကွယ်ပြီး အလွဲအမှားကိုသိနေ တယ်။ အဲဒီမှာ အားထုတ်တဲ့ သင်္ခါရနဲ့ ကံတွေဖြစ်တယ်။

(၅၂)

ကံ၊ သင်္ခါရကြောင့် ဘဝသစ် ခန္ဓာတွေဖြစ်ရတယ်။ ဒါကြောင့် တဏှာဖြစ်တိုင်း ဘဝသစ်ခန္ဓာ ဝန်တွေကို ခံယူနေရတယ်။

“ဘာရနိက္ခေပနံ” (ဝန်ကိုပစ်ချခြင်း)

ဝန်ကိုပစ်ချတယ်ဆိုတာ ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုးကို လက်ခံတဲ့တဏှာကို ပယ် လိုက်တာပါပဲ။ ဝိပဿနာဉာဏ်၊ အရိယာမဂ်ဉာဏ်တို့၏ အစွမ်းကြောင့် (တဏှာ ဖြစ်ခွင့်)မရှိပဲ ချုပ်ငြိမ်းသွားတာကို ဆိုတာပါ။ (အလင်းပေါ် လာ တော့ အမှောင်ပျောက်)သွားသလို (အရဟတ္တမဂ်)ဉာဏ်ကြောင့် (တဏှာဖြစ်ခွင့်) မရှိတော့ပဲ လုံးဝ (ချုပ်ငြိမ်းခြင်း)ကိုပဲ ဘာရနိက္ခေပနံဆိုတဲ့ ဝန်ထုပ်ကို ပစ်ချခြင်းဟု ခေါ်ဆိုရပါတယ်။

အရဟတ္တမဂ်နဲ့ တဏှာချုပ်တာက နောက်ဆုံးချုပ်ငြိမ်းတာကိုဆိုတာပါ။ အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်များမှာလည်း လူ့ဘဝ၊ နတ်ဘဝဆိုတဲ့ ကာမဘဝ ခန္ဓာဝန် တွေကို ပစ်ချပြီးဖြစ်သွားတယ်။ သကဒါဂါမ် ပုဂ္ဂိုလ်ကလည်း (၂)ဘဝထက် ပိုလွန်ပြီးဖြစ်မဲ့ ကာမခန္ဓာဝန်တွေကို ပစ်ချပြီးဖြစ်တယ်။ သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ် ကတော့ အပါယ်ခန္ဓာဝန်တွေကို ပစ်ချပြီး လူလောက၊ နတ်လောကမှာ ခုနှစ်ဘဝထက်ပိုပြီးဖြစ်မဲ့ ခန္ဓာဝန်တွေကို ပစ်ချပြီးဖြစ်သွားတယ်။ ဒီတော့ သောတာပန်လောက်ဖြစ်ရင် ခန္ဓာဝန်တွေ အပုံကြီးပေါ့သွားပြီ။

“ ဝိပဿနာဖြင့်လည်း ခန္ဓာဝန်ကို ပစ်ချနိုင်တယ် ”

ပစ်ချနိုင်ပုံက မြင်၊ ကြား၊ နံ၊ စား၊ ထိ၊ တွေးတိုင်း မရှုမှတ်လို့ရှိရင် မြင်တဲ့(အာရုံ)၊ ကြားတဲ့(အာရုံ)တွေကို အမှန်အတိုင်းမသိဘူး။ မမြဲတာကို မြဲတယ်။ ဆင်းရဲတာကို ချမ်းသာတယ်။ ငါကောင်မဟုတ်တဲ့ (သဘော တရား)တွေကို ငါကောင်လို့ထင်တယ်။ အဲဒီလိုထင်တာ၊ သိတာဟာ (အဝိဇ္ဇာ)ပဲ။ အလွဲအမှားသိတဲ့ အာရုံတွေကို နှစ်သက်တာက (တဏှာ)၊

စွဲလမ်းတာက (ဥပါဒါန်)၊ ပြည့်စုံအောင် အားထုတ်တာက (သင်္ခါရ ကံ) ဖြစ်လာတယ်။ ကံ သင်္ခါရကြောင့် ဘဝသစ်ခန္ဓာတွေ ဖြစ်ရတယ်။

ဒါကြောင့် မြင်ခိုက် ကြားခိုက်မှာ မရှုမှတ်တိုင်း အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ ဖြစ်နေတယ်။ ဘဝသစ် ခန္ဓာဝန်ကို လက်ခံယူနေတယ်။ မြင်တိုင်း၊ ကြားတိုင်း၊ ထိတိုင်း၊ တွေးတိုင်း အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာဖြစ်ခွင့်မရအောင် ရှုမှတ်ရမယ်။ အဲဒီလို ရှုမှတ်ရင် သမာဓိဉာဏ်အား ရှိလာတဲ့အခါ မှတ်တိုင်း ရုပ်နာမ်တို့ရဲ့ သဘောမှန်ကို သိလာရတယ်။ မှတ်သိ ရတဲ့ ရုပ်ခန္ဓာကတစ်ခြား၊ မှတ်တဲ့နာမ် ခန္ဓာကတစ်ခြား ခွဲခြားပြီးသိရတယ်။ (အသစ်အသစ်)ဖြစ်ပေါ်တာကိုလည်း သိတယ်။ တစ်ခဏချင်း ပျောက်သွားတာ ကိုလည်းသိတယ်။ ဒီတော့ မှတ်တိုင်း မှာ မမြဲတဲ့တရားတွေပဲ (အနိစ္စ)၊ ဆင်းရဲတာတွေချည်းပဲ (ဒုက္ခ)၊ သူ့သဘော အတိုင်း ဖြစ်ပျက်နေတာပဲ (အနတ္တ)လို့ အမှန်အတိုင်းသိရတယ်။ အမှန် အတိုင်းသိတာ ဝိဇ္ဇာဉာဏ်ပဲ။ အဝိဇ္ဇာကို ပယ်တယ်လို့ဆိုပါတယ်။ အထင်မှား၊ အသိမှားမှု မရှိတော့ နှစ်သက်လိုချင်မှု တဏှာလည်း မဖြစ်တော့ဘူး။ အဲဒီလို (တဏှာကင်း)ငြိမ်းတာကို (တဒင်္ဂပဟာန်ဖြင့် ပယ်တယ်)လို့ ဆိုပါတယ်။

ဖေါင်းတယ်၊ ပိန်တယ်၊ ကွေးတယ်၊ ဆန့်တယ်၊ ကြွေတယ်၊ လှမ်းတယ်၊ ချတယ်စသည်ဖြင့် ရှုမှတ်တာဟာ ကိုယ်အထိထဲမှာ အတွင်းဝင်ပါတယ်။ ဒါကြောင့် ဖေါင်းတယ်လို့ ရှုမှတ်ပြီး (တောင့်တင်းလှုပ်ရှားတဲ့သဘော)တွေ အဆင့်ဆင့်ဖြစ်ပျက်နေတာကို (အမှန်သိရင်) ဖေါင်းမှုနဲ့ ပတ်သက်ပြီး သာယာမှု (တဏှာ) မဖြစ်နိုင်တော့ဘူး။ အမှန်အတိုင်းမသိရင် ဖေါင်းမှုနဲ့ပတ်သက်ပြီး (ငဲ့မြိုက်ပဲ၊ ငါပဲ)လို့ ထင်တယ်။ အဲဒီလိုထင်တာ (အဝိဇ္ဇာ)ပဲ။ အဝိဇ္ဇာရှိရင် တဏှာ။ ဥပါဒါန်၊ သင်္ခါရ ကံတွေ ဖြစ်ပေါ်ပြီး ဘဝသစ်ခန္ဓာတွေ ဖြစ်ပေါ်လာတယ်။

ဖေါင်းတယ်၊ ပိန်တယ်ကို မှတ်နေရင်း စဉ်းစားမှု၊ တွေးမှုဖြစ်လာရင်

စဉ်းစားတယ်၊ တွေးတယ်လို့မှတ်ရတယ်။ စိတ်ကူးကြံစည်တာကို မရှုမှတ်တဲ့လူတွေမှာ ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ၊ ငါအနေနဲ့ အစွဲလမ်းဆုံးပါပဲ။ ငါလို့ထင်တဲ့ စိတ်ကူးကြံစည်တာကိုလည်းနှစ်သက်သာယာနေတာပဲ။ ဒါကြောင့် မစဉ်းစား မဆင်ခြင်ရဘူး၊ (မပြတ်မှတ်နေရမယ်ဆိုရင် တစ်ချို့က သဘောမကျဘူး။) အဲဒီ စိတ်ကူးက အတ္တကောင်၊ ငါကောင်မဟုတ်တဲ့ (သဘောတရားမျှသာ)ဖြစ်ကြောင်း အလွန်ထင်ရှားပါတယ်။ စိတ်ကူးတယ်လို့ တစ်ချက်နှစ်ချက် (မှတ်) လိုက်ရင် (မရှိ)တော့ဘူး။ ပြတ်စဲသွားတယ်။

အဲဒီစိတ်ကူးတွေဟာ အစက(မရှိ)သေးပဲ ယခုမှ (ဖြစ်ပေါ်)လာတယ်။ ဖြစ်ပေါ်ပြီးတော့ (တစ်ခဏ)ချင်းပဲ ပျောက်ပျောက်သွားတယ်ဆိုတာ မတွေ့မကြုံရပဲ (ကိုယ်ပိုင်ဉာဏ်)နဲ့ သဘောပေါက်လာတယ်။ ဒါကြောင့် ကြံတဲ့ စိတ်ကို ငါကောင်အနေနဲ့ မစွဲလမ်းတော့ဘူး။ နှစ်သက်ဖွယ်လို့လည်း မထင်ဘူး။ တဏှာချုပ်တဲ့ သဘောပါပဲ။ ဒါကြောင့် စိတ်ကူးကြံစည်မှုကို ရှုမှတ်တိုင်း ခန္ဓာဝန်ကို ပစ်ချတာမည်ပါတယ်။ ဒီပစ်ချပုံဟာ ဘင်္ဂဉာဏ်ဖြစ်တဲ့အခါ သာပြီးထင်ရှားပါတယ်။

(ဘင်္ဂဉာဏ်)ရောက်တဲ့အခါ (အာရုံ)ရော မှတ်သိ(စိတ်)ရော ရှေ့ဆင့် နောက်ဆင့် တစ်စုံတစ်စုံ ပျက်ပျက်သွားတာကိုချည်း တွေ့ရတယ်။ ဥပမာ- ဖေါင်းတာနဲ့မှတ်တာ နှစ်ခုဟာ တစ်ရိပ်ရိပ်နဲ့ ပျောက်သွားတာကိုတွေ့ရတယ်။ ပုံသဏ္ဍာန်နိမိတ်တွေကိုလည်း မတွေ့ရဘူး။ စွဲလမ်းစရာလည်း မရှိဘူး။ မစွဲလမ်းတော့ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်၊ ကမ္မဘဝတွေ မဖြစ်တဲ့အတွက် ဘဝသစ် ခန္ဓာတွေလည်း မဖြစ်တော့ဘူး။အဲဒါ ခန္ဓာဝန်ကို ပစ်ချတာပါပဲ။

“ ခန္ဓာငါးပါး အနှစ်သာရမရှိပုံ ”

ရေပွက်၊ ရေစည်ဖေါင်းကို ပျက်လွယ်သည်၊(အနှစ်သာရ) မရှိဟု

(၅၅)

ရှုမြင်သကဲ့သို့၎င်း တံလျှပ်ကို (အနှစ်သာရ)မရှိဟု ရှုမြင်သကဲ့သို့၎င်း (ခန္ဓာငါးပါး)ကို ခဏမစဲ ပျက်နေသည်(အနှစ်သာရ)မရှိဟု ရှုမြင်သောသူကို သေခြင်းတရားတည်းဟူသောသေမင်းသည် မတွေ့မမြင်နိုင်။

မိုးရွာတဲ့အခါ ရေမျက်နှာပြင်မှာ ဖြစ်ပေါ်လာတဲ့ ရေပွက်တွေဟာ အင်မတန် အပျက်မြန်တယ်။ နေပူတဲ့အခါ မြေကြီး ထဲမှထွက်တဲ့ အခိုးအငွေ့ဟာ နေရောင်နဲ့ဟပ်မိရင် လှုပ်နေတဲ့ရေလိုပဲ ထင်ရတယ်။ အဲဒါကို တံလျှပ်လို့ ခေါ်တယ်။ သွားကြည့်ရင် ဘာမျှမတွေ့ရဘူး။ (အနှစ်သာရ) လုံးဝမရှိဘူး။ အဲဒီနှစ်မျိုးကို ပကတိအသိနဲ့ သဘောပေါက် သိမြင်သလို ခန္ဓာငါးပါးကို ရှုမှတ်နေတဲ့ယောဂီမှာ (သမာဓိဉာဏ်) ရင့်သန်တဲ့ အခါ ပေါ်လာတဲ့ (အာရုံ)ရော မှတ်သိနေတဲ့ (စိတ်)ရော ခဏမစဲ တရိပ်ရိပ်နဲ့ ပျောက်ပျောက်သွားတာ တွေ့ရ တယ်။ အဲဒီလိုတွေ့ရလို့ မမြဲဘူး၊ ငါကောင် မဟုတ်ဘူး၊ မြဲတဲ့အနှစ်၊ ကောင်းတဲ့ အနှစ်မရှိဘူး။ ခဏမစဲ ဖြစ်ပျက်နေတဲ့ (သဘောတရား) မျှပဲလို့ သိမြင်တယ်။

အဲဒီခန္ဓာငါးပါးအပေါ်မှာ (အနှစ်သာရ)မရှိပုံကို (သဘောအမှန်) အတိုင်းသိသွားခြင်းဖြင့် (တဏှာ) မဖြစ်ရလို့ ဘဝသစ်ခန္ဓာဝန် မဖြစ်ဘူး။ ခန္ဓာ ဝန်ကို ပစ်ချတယ်ဆိုတဲ့ သဘောနဲ့ အတူတူပါပဲ။

“အဝိဇ္ဇာနိဝရဏနံ၊ တဏှာသံယောဇနာနံ”

အဝိဇ္ဇာနိဝရဏာနံ၊ အဝိဇ္ဇာတည်းဟူသော အပိတ်အပင် အတား အဆီးရှိကုန်သည်ဖြစ်၍ တဏှာသံယောဇနာနံ၊ တပ်မက်တွယ်တာသော တဏှာတည်းဟူသော နှောင်ကြိုးရှိကုန်သည်ဖြစ်၍ တစ်ဘဝမှ တစ်ဘဝသို့ ပြေးသွားကျင်လည်နေကြကုန်သော သတ္တဝါတို့၏ ရှေးအစွန်းအစသည် မထင်ပေ။ မြင်တိုင်း၊ ကြားတိုင်းမှာ ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာတဲ့ ရုပ်နာမ်ခန္ဓာတွေကို

သိရိုးသိစဉ်အတိုင်း သူပဲ၊ ငါပဲ၊ သတ္တဝါပဲလို့ သိနေတာဟာ အဝိဇ္ဇာပဲ။ အဝိဇ္ဇာက ရုပ်နာမ်ခန္ဓာတွေရဲ့ သဘောအမှန်ကို ဖုံးကွယ်ပြီး ကောင်းတဲ့အနေနဲ့ သာယာဖွယ်အနေနဲ့ ထင်မှတ်ပေးလိုက်တော့ တပ်မက်တွယ်တာတဲ့ တဏှာ ဖြစ်လာတယ်။ ဒီတဏှာက နှောင်ကြိုးနဲ့တူပါတယ်။

သတ္တဝါတွေမှာလည်း အဝိဇ္ဇာက အပြစ်ကို ဖုံးပေးထားတော့ ဘုံဘဝ ခန္ဓာတွေကို နှစ်သက်သာယာပြီး တဏှာနှောင်ကြိုးနဲ့ ချည်ထားတဲ့သဘောပါပဲ။ အဲဒီ ဘုံဘဝ ခန္ဓာတွေမှ လွတ်ရာကို မသွားနိုင်ကြဘူး။

“ အဝိဇ္ဇာ ပယ်ဖို့ အမြဲရှုမှတ်ပါ ”

အဝိဇ္ဇာဆိုတာ ရုပ်နာမ်ခန္ဓာရဲ့ သဘောအမှန်ကို မသိဘဲ သိရိုးသိစဉ်အတိုင်း အလွဲအမှားတွေကို သိနေတာပါပဲ။ မြင်ခိုက်၊ ကြားခိုက်စသည်တို့မှာ မရှု နိုင်ရင် အဲဒီမြင်တဲ့ (အာရုံ)နဲ့ မြင်(သိ)မှု၊ ကြားတဲ့ (အာရုံ)နဲ့ ကြား (သိ)မှု စသည်တို့ကို (အမြဲ) တည်ရှိနေတဲ့ (ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ၊ ယောက်ျား၊ မိန်းမ) စသည် ဖြင့်လည်း ထင်မှတ်တယ်။ အမြဲတည်နေတဲ့ အရာလို့လည်း ထင်မှတ် တယ်။ ကောင်းတယ် လို့လည်း ထင်မှတ်တယ်။ အဲဒီလို ထင်မှတ်တာတွေဟာ အဝိဇ္ဇာပဲ။

အဲဒီအဝိဇ္ဇာကို မပယ်ပဲ တဏှာကိုပယ်လို့တော့ တဏှာက အမြစ်ပြတ် မငြိမ်းဘူး။ အကြောင်းညီညွတ်တဲ့အခါ ပြန်ပေါ်လာတာပဲ။ ဒါကြောင့် အဝိဇ္ဇာကို မပယ်ဘဲ ဈာန်တရားနဲ့ကာမတဏှာကိုခွါရုံမျှ ပယ်ထားရင် သူ့အာရုံနဲ့ အထင်အရှား တွေ့တဲ့အခါ တဏှာဖြစ်ပေါ်လာပြန်တာပါပဲ။

တဏှာရဲ့အရင်းအမြစ်ဖြစ်တဲ့ အဝိဇ္ဇာကို အရဟတ္တမဂ်နဲ့ အကြွင်းမဲ့ ပယ်နုတ်ပြီးရင်တော့ တပ်မက်သာယာတဲ့တဏှာဟာ ဘယ်နည်းနဲ့မျှ မဖြစ် နိုင်တော့ပါဘူး။ အဲဒီလို တဏှာ လုံးဝမရှိတော့တဲ့အတွက် ဘဝသစ် ရုပ်နာမ် ခန္ဓာတွေလည်း လုံးဝမဖြစ်ပေါ်လာတော့ပဲ ချုပ်ငြိမ်းသွားပါတယ်။

“ သစ္စာ(၄)ပါး၌ သွင်းပြခြင်း ”

ဘာရခေါ်ဝန်ထုပ်သည် ဥပါဒါန်နက္ခန္ဓာပါပဲ။ သစ္စာဒေသနာအားဖြင့် ဒုက္ခသစ္စာပါပဲ။ ဘာရဟာရခေါ်တဲ့ ဝန်ထမ်းသမားကတော့ လောကဝေါဟာရ အရ ပညတ်မျှပဲ။ ပုဂ္ဂိုလ်ဆိုတာတော့ သစ္စာ(၄)ပါးမှ အလွတ်ပါပဲ။ ဘာရဒါနက ဝန်ထုပ်ကိုခံယူတဲ့ တဏှာပဲ။ သမုဒယသစ္စာဖြစ်တယ်။ ဘာရနိက္ခေပနက ဝန်ထုပ်ကိုပစ်ချတယ်ဆိုတဲ့ တဏှာပယ်စွန့်ခြင်းပဲ။ နိရောဓသစ္စာပါပဲ။ တဏှာကိုပယ်စွန့်ကြောင်း အကျင့်ဖြစ်တဲ့ မဂ္ဂသစ္စာကိုတော့ ဒီဘာရသုတ်မှာ သရုပ်အားဖြင့် ထုတ်ပြမထားဘူး။ ဒါပေမဲ့ တဏှာပယ်စွန့်ခြင်းဆိုတဲ့ နိရောဓ သစ္စာဟောလိုက်ရင် တဏှာပယ်စွန့်ကြောင်း အကျင့်လမ်းစဉ် မဂ္ဂသစ္စာလည်း အလိုလို ပါဝင်သွားပါတယ်။

“ နိဗ္ဗာန် ”

ဤဘာရသုတ္တန်တရားတော်ကြီးကို ရှိသေစွာနာယူကြရသော ဓမ္မဿဝနဥက္ကဋ္ဌ ကုသိုလ်ကံ စေတနာတို့၏ အစွမ်းအာနုဘော်ကြောင့် မိမိသန္တာန်၌ မပြတ်ဖြစ်ပျက်နေသော ခန္ဓာငါးပါးတရားတို့ကို လေးလံသော ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုးဟူ၍၎င်း၊ မြင်မှုကြားမှုနှင့်စပ်၍ နှစ်သက်သာယာသော တဏှာ ဖြစ်သောအားဖြင့် ဘဝသစ်ခန္ဓာဝန်လက်ခံခြင်းကို ဆင်းရဲကြောင်းပါတကား ဟူ၍၎င်း၊ မြင်တိုင်း ကြားတိုင်း တွေ့တိုင်း ကြံတိုင်း ရှုမှတ်၍ အမြစ်အရင်း အဝိဇ္ဇာနှင့်တကွ တဏှာကိုပယ်သောအားဖြင့် ဘဝသစ်ခန္ဓာဝန်ကို ပစ်ချခြင်း သာလျှင် ချမ်းသာအစစ်ပါတကားဟူ၍၎င်း၊ သိမြင်ကြပြီးလျှင် ခန္ဓာဝန် ပစ်ချခြင်းဖြစ်သော ဝိပဿနာအလုပ်ကို (ပြည့်စုံစွာ)အားထုတ်နိုင်ကြ၍ ဝိပဿနာဉာဏ်၊ မဂ်ဉာဏ်ဖြင့် ဝန်ထုပ်ပစ်ချရာ ချမ်းသာစစ်ဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်ကို လျှင်မြန်စွာ မျက်မှောက်ပြုနိုင်ကြပါစေကုန်သတည်း။

(သာဓု၊ သာဓု၊ သာဓု)

“သတိသမ္ဗုဒ္ဓိ နိဗ္ဗာန်ဝင်”

အပ္ပမာဒေန သမ္မာဒေထ

ဗုဒ္ဓဘုရား ဟောဖော်ကြားရာ

ဒေသနာရှိ တရားသိကြ

ဓမ္မမိတ်ဆွေ တို့တတွေသည်

တွေတွေဝေဝေ မနေကြနဲ့။

ဗုဒ္ဓကျေးဇူး ဆရာကျေးဇူး

ဆပ်ဖူးရအောင်

သတိဆောင်လျက်

နောင်မှယခု ချိန်တိုင်းရှုကြ

သတိသမ္ဗုဒ္ဓိ အမြဲယှဉ်ကြ။

ဘဝအနွမ်းဆိုပျောက်စေဖို့

ဓမ္မလမ်းကိုလျှောက်ကြစို့ ---

အရှိအမတစခန်းကို ရောက်စေဖို့

မဇ္ဈိမလမ်းကို လျှောက်ကြစို့ ---

ပျက်အစဉ်လွမ်းငို ကြောက်စရာမို့

မဂ္ဂင်လမ်းကို လျှောက်ကြစို့ --- ဒေါက်တာရွှေထွန်း (ဓမ္မလမ်း)